

Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης σε μια μοιρασμένη Κύπρο Ιστορίες συνεργασίας

Σεπτέμβριος 2011

Πρόγραμμα ΕΕ 2010–11 « Κυπριακή Κοινωνία των Πολιτών εν δράσει»

Το κείμενο που συλλέχτηκαν στη δημοσίευση αυτή, συμπεριλαμβανομένης και της ορολογίας που χρησιμοποιήθηκε, αποτελούν αποκλειστική ευθύνη του συγγραφέα/των συγγραφέων και/ή του Διεθνούς Κέντρου Στήριξης και Μελέτης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (INTRAC), το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «Η Κυπριακή Κοινωνία των Πολιτών εν δράσει 2010-11». Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί το περιεχόμενο της δημοσίευσης αυτής να καταλογιστεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν αναγνωρίζει την «Τουρκική Δημοκρατία της Βορείου Κύπρου» αλλά μόνο τη Δημοκρατία της Κύπρου, η οποία συνιστά μέλος της. Ισχύει το άρθρο 1 (3) της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (389/2006) το οποίο πρεσβεύει ότι «Η παροχή τέτοιας βοήθειας δεν εξυπακούεται αναγνώριση κανενός δημόσιου φορέα σε περιοχές άλλες από την Κυβέρνηση της Κυπριακή Δημοκρατίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	3
Προσέγγιση.....	4
Οι μελέτες περίπτωσης.....	5
Μελέτη περίπτωσης 1: The Management Centre of the Mediterranean	6
Ευρήματα.....	6
Μελέτη περίπτωσης 2: Κέντρο Στήριξης μη κυβερνητικών οργανισμών	9
Εισαγωγή.....	9
Ευρήματα.....	9
Μελέτη περίπτωσης 3: Γυναικείος Σύνδεσμος «Άκοβα».....	12
Εισαγωγή.....	12
Ευρήματα.....	12
Μελέτη περίπτωσης 4: Όμιλος Ιστορικού διαλόγου και έρευνας.....	15
Εισαγωγή.....	15
Ευρήματα.....	15
Μελέτη περίπτωσης 5: Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου	18
Εισαγωγή.....	18
Ευρήματα.....	18
Μελέτη περίπτωσης 6: Έργο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κοντέας.....	21
Εισαγωγή.....	21
Ευρήματα.....	21
Μελέτη περίπτωσης 7: Οργανισμοί Νεολαίας - HASDER/ Σώμα Ακριτών	24
Εισαγωγή.....	24
Ευρήματα.....	24
Συζήτηση: Κάνοντας τη διαφορά.....	27
Δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο: ανάπτυξη της δράσης της κάθε κοινότητας.....	27
Συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο: προώθηση σχέσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων	27
Ενωτικό κοινωνικό κεφάλαιο: ενίσχυση σχέσεων με φορείς με επιρροή και πόρους.....	27
Συζήτηση: προκλήσεις	28
Εσωτερικά Ζητήματα.....	28
Εξωτερικές Επαφές.....	28
Πολιτικοί Περιορισμοί	30
Εισηγήσεις	30
Επικοινωνία	30
Αύξηση της συμμετοχικότητας.....	31
Στρατηγική Ανάπτυξη.....	31
Άσκηση πίεσης (advocacy and lobbying)	31
Περαιτέρω πληροφορίες	32

Η παρούσα μελέτη χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ ανήκουν αποκλειστικά και μόνο στο INTRAC και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζουν τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εισαγωγή

Το εγχειρίδιο αυτό παρουσιάζει περιληπτικά επτά περιπτώσιολογικές μελέτες συνοδευόμενες από τα εξαγόμενα πορίσματα και ευρήματα. Οι μελέτες αυτές αποτελούν τον βασικό άξονα του Διεθνούς Κέντρου Στήριξης και Μελέτης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (International NGO Training and Research Centre - INTRAC), το οποίο εστιάζει στον ρόλο που η κοινωνία των πολιτών (ΚΠ) μπορεί να διαδραματίσει στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης και συμφιλίωσης στην Κύπρο. Το έργο συνιστά μέρος προγράμματος που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το οποίο έχει ως στόχο να συμβάλει στην ενδυνάμωση του «ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και στη δημιουργία πρόσφορου εδάφους για την καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης, διαλόγου, συνεργασίας και μιας πιο στενής σχέσης μεταξύ της τουρκοκυπριακής και της ελληνοκυπριακής κοινότητας, ούτως ώστε να συνδράμει ουσιαστικά στην εξεύρεση λύσης στο κυπριακό». ¹ Το έργο του Διεθνούς Κέντρου Στήριξης και Μελέτης ΜΚΟ εδράζεται σε προηγούμενη έρευνα που διεξήχθη κατά το 2006-08 μέσω του Προγράμματος «Ενδυνάμωση της Κυπριακής Κοινωνίας των Πολιτών», το οποίο στόχο είχε να εμπλέξει πολίτες και από τις δύο πλευρές σε κοινές δραστηριότητες. ² Κατά τη διάρκεια του εν λόγω προγράμματος το INTRAC εντόπισε, μέσω των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων εταίρων του, κάποια από τα θετικά αποτελέσματα που είχε η συνεργία των πολιτών σε σχέση με την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Η υφιστάμενη έρευνα προάγει τα πορίσματα εκείνα παρέχοντας μια πιο εις βάθος ανάλυση των τρόπων διά των οποίων μπορεί να καλλιεργηθεί πνεύμα εμπιστοσύνης, επισημαίνοντας ενδεχόμενους συντελεστικούς ή ανασταλτικούς παράγοντες και τις διάφορες προκλήσεις που εμπειριέχει μια τέτοια προσπάθεια, όπως επίσης και εισηγήσεις για το πώς οι προκλήσεις αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Απώτερος σκοπός του αυτού του ερευνητικού έργου είναι να εντείνει τη διαδικασία συμφιλίωσης στην Κύπρο ενισχύοντας τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος είναι να συμβάλει στη βαθύτερη κατανόηση του ρόλου αυτού, ώστε οι «μέτοχοι» (οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών [ΟΚΠ], οργανώσεις στήριξης της κοινωνίας των πολιτών, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, η κυβέρνηση και οι χρηματοδότες, συμπεριλαμβανομένων διεθνών σωμάτων) να μπορέσουν στο μέλλον να διεκπεραιώσουν πιο αποτελεσματικά τον ρόλο τους. Επιπλέον, η έρευνα αυτή θα βοηθήσει ώστε τόσο οι ΟΚΠ όσο και οι φορείς που τις υποστηρίζουν να εφαρμόζουν τις τεχνικές καλλιέργειας πνεύματος εμπιστοσύνης με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο, αυξάνοντας έτσι το ενδεχόμενο διακοινοτικής συνεργασίας και βελτιώνοντας την αποδοτικότητα των πρακτικών οικοδόμησης εμπιστοσύνης στα προγράμματα στήριξης της κοινωνίας των πολιτών. Τέλος, η έρευνα αυτή θα συμβάλει ουσιαστικά στον εμπλουτισμό της υφιστάμενης γνώσης σε ζητήματα που αφορούν σε πολιτικές και πρακτικές για την οικοδόμηση πνεύματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας σε δικοινοτικές ή παρεμφερείς κοινωνίες πολιτών.

Οι κυριότερες δραστηριότητες του έργου επικεντρώνονται σε «συμμετοχική» έρευνα που αφορά στους παράγοντες που προάγουν ή δυσχεραίνουν διακοινοτικές δραστηριότητες στην Κύπρο. Η έρευνα περιλαμβάνει: ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, ημι-δομημένες συνεντεύξεις με 105 εταίρους (σε αυτούς περιλαμβάνονται αντιπρόσωποι των ΟΚΠ, χρηματοδότες και υπεύθυνοι για τον σχεδιασμό πολιτικής), και επτά μελέτες περίπτωσης σχετικά με ΟΚΠ στην Κύπρο. Η διάχυση των αποτελεσμάτων γίνεται με περιπτώσιολογικές μελέτες, εισηγήσεις για τον σχεδιασμό πολιτικής στρατηγικής, αλλά και για τις ΟΚΠ, άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, ένα σεμινάριο, αλλά και με διαδραστικές επισκέψεις σε ΟΚΠ.

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007), 'Reconciliation, Confidence Building Measures and Support to Civil Society: Cypriot Civil Society in Action': 1. Το άρθρο είναι προσβάσιμο στη διεύθυνση <http://ec.europa.eu/europeaid/tender/data/d52/AOF79952.doc> (ημερομηνία πρόσβασης 14 Σεπτεμβρίου 2011).

² Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε www.intrac.org/pages/en/ccssp2008.html.

Προσέγγιση

Κατά το προκαταρκτικό στάδιο της έρευνας καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να εντοπιστούν οι τρόποι με τους οποίους η κοινωνία των πολιτών συνεισέφερε στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης, μεταξύ άλλων, μέσω:

- της ανάπτυξης και διατήρησης της επαφής και των ευκαιριών αλληλεπίδρασης ανάμεσα στις δύο κοινότητες
- της παροχής βοήθειας ώστε η κάθε κοινότητα να γνωρίσει και να κατανοήσει καλύτερα την «άλλη»
- της ανάπτυξης συμπράξεων και συνεταιρισμών, όπως επίσης και της ανταλλαγής και κοινής χρήσης διαφόρων πόρων
- της διοργάνωσης και συμμετοχής σε διακοινοτικές δραστηριότητες οι οποίες απευθύνονταν τόσο σε μέλη της κοινωνίας των πολιτών όσο και στο ευρύτερο κοινό
- των ευκαιριών που παρείχε σε μέλη εκάστης κοινότητας να βιώσουν έμπρακτα τα οφέλη από τις δραστηριότητές τους
- της προώθησης μέτρων για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την καλύτερη κατανόηση της αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ των δύο κοινοτήτων
- της αρωγής προς άλλες οργανώσεις και έργα μέσα στα πλαίσια της κοινότητάς ώστε να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους.

Όπως το έθεσε ο αντιπρόσωπος ενός από τους κυριότερους φορείς χρηματοδότησης, «η μεγαλύτερη επιτυχία των ΟΚΠ έγκειται στο ότι έχουν καταφέρει να εδραιώσουν ένα βασικό επίπεδο εμπιστοσύνης, [μεταξύ των δυο κοινοτήτων] το οποίο παρέχει τη δυνατότητα για την ανάπτυξη ενός βασικού τουλάχιστον επιπέδου ώσμωσης και σχέσεων».³

Παρόλ' αυτά, οι ΟΚΠ λειτουργούν μέσα σε ένα πολύ δύσκολο νομοθετικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, το οποίο αποθαρρύνει την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, πόσο μάλλον τη συμμετοχή της στην ανοικοδόμηση ειρήνης.

Σε μια προσπάθεια να κατανοήσουμε σε μεγαλύτερη έκταση τους τρόπους με τους οποίους η κοινωνία των πολιτών συμβάλλει στην ανοικοδόμηση της ειρήνης στην Κύπρο και τις προκλήσεις στις οποίες υπόκειται, προχωρήσαμε στην εξέταση διαφόρων περιπτώσεων, περιλήψεις των οποίων παρατίθενται στο εγχειρίδιο αυτό. Υιοθετήσαμε το θεωρητικό πλαίσιο του «κοινωνικού κεφαλαίου» (social capital) το οποίο συνίσταται από τους ακόλουθους δείκτες:

- 1) Το *δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο* (bonding) σχετίζεται με τη δημιουργία κοινωνικής υποδομής προς ενίσχυση της «κοινωνικής δυναμικής» (social assets) και των κοινοτικών δραστηριοτήτων.
- 2) Το *συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο* (bridging) αναφέρεται στο πώς η οργάνωση προωθεί τη συνεργασία και κτίζει γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο κύριες κοινότητες.
- 3) Το *ενωτικό κοινωνικό κεφάλαιο* (linking) αναφέρεται στη δημιουργία δεσμών μεταξύ μιας οργάνωσης και φορέων/αρχών με επιρροή, δύναμη και πόρους συμπεριλαμβανομένων και διεθνών οργανισμών.

Το δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο είναι ζωτικής σημασίας, διότι παρέχει το πλαίσιο μέσα στο οποίο εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο η κοινωνία των πολιτών συμβάλλει στην ανάπτυξη της κατάλληλης υποδομής (συμπεριλαμβανομένης και της «κοινωνικής δυναμικής») η οποία υποβοηθά την κοινωνία να ανελιχθεί και, κατά συνέπεια, να ενισχύσει τη δυνατότητα πιο αποτελεσματικής γεφύρωσης του χάσματος μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Το ενωτικό κοινωνικό κεφάλαιο ελέγχει τον βαθμό στον οποίο η κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο μπορεί να προβεί στις απαραίτητες επαφές με σημαντικούς φορείς και τομείς. Αυτοί οι δεσμοί δεν συμβάλλουν μόνο στη βιωσιμότητα των ΟΚΠ, αλλά είναι απαραίτητοι ώστε η κοινωνία των πολιτών να μπορέσει να συμβάλει πιο ουσιαστικά στην ανοικοδόμηση της ειρήνης μέσω της επιρροής και ανάπτυξης των

³ Βλέπε Gillespie, N., Georgiou, V. και Insay, S. (2011) "The role of civil society in building trust and reconciliation in Cyprus", *ONTRAC* 48, Oxford, INTRAC σσ.4-5.

κατάλληλων διαδικασιών και δομών που θα την στηρίξουν. Κρίθηκε ότι ο πιο πρόσφορος τρόπος για την αποτύπωση των διαδικασιών αυτών θα ήταν η μελέτη επιμέρους περιπτώσεων.

Οι μελέτες περίπτωσης

Κάθε μια από τις κάτωθι μελέτες περίπτωσης παρουσιάζει μια διαφορετική πτυχή της προσέγγισης που ακολουθείται σε σχέση με την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και ειρήνης στην κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο. Κάθε μια εστιάζει σε διαφορετικά θέματα και ομάδες πληθυσμού και έχει διαφορετικά συγκείμενα με αποτέλεσμα όλες μαζί να συνιστούν ένα μικρό μεν, αντιπροσωπευτικό δε, δείγμα των διαφορετικών τύπων της δουλειάς που έγινε σε σχέση με την κοινωνία των πολιτών σε αυτό τον τομέα.

Μελέτη περίπτωσης 1 – The Management Centre of the Mediterranean (MC-Med)

Μελέτη περίπτωσης 2 –Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ)

Μελέτη περίπτωσης 3 – Γυναικείος Σύνδεσμος «Άκοβα» (ΓΣΑ)

Μελέτη περίπτωσης 4 – Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (ΟΙΔΕ)

Μελέτη περίπτωσης 5 – Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου (CCMC)

Μελέτη περίπτωσης 6 – Έργο Πολιτιστικής Κληρονομιάς ΚΟΝΤΕΑΣ

Μελέτη περίπτωσης 7 – Συνεργασία με νέους (HASDER και Σώμα Ακριτών)

Μελέτη περίπτωσης 1: The Management Centre of the Mediterranean

Εισαγωγή

Το Management Centre of the Mediterranean (MC-Med) είναι μια μη κυβερνητική και μη κερδοσκοπική οργάνωση στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Στόχος της είναι να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη οργανώσεων και επαγγελματικών συστημάτων διαχείρισης με βάση διεθνή πρότυπα, και στην ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό πολιτικής και στη διαδικασία συμφιλίωσης. Το MC-Med συνεργάζεται με αριθμό τοπικών και διεθνών εταιρών, μεταξύ των οποίων είναι το Κέντρο Στήριξης μη κυβερνητικών οργανώσεων (Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ) στην ελληνοκυπριακή κοινότητα (βλέπε Μελέτη Περίπτωσης 2).

Το MC-Med προσφέρει ποικιλία προγραμμάτων τα κυριότερα από τα οποία είναι: Κοινωνία των Πολιτών και Συμφιλίωση, Επαγγελματική Ανάπτυξη και Εργασιακή Μάθηση, Οργανωτική και Οικονομική Ανάπτυξη, και Επικοινωνία και Γλώσσες. Το κέντρο παρέχει επιπλέον επιμόρφωση σχετικά με την ανάπτυξη ικανοτήτων (capacity building) και τη διαφορετικότητα, ενώ παράλληλα διεξάγει έρευνα για την ανάπτυξη τόσο της δικής του στρατηγικής όσο και για λογαριασμό άλλων οργανώσεων/οργανισμών, όπως επίσης και για τη σφυγμομέτρηση των αναγκών και των ανησυχιών της κοινότητας. Τα προγράμματα του είναι διαμορφωμένα ώστε να ανταποκρίνονται σε ζητήματα διαχείρισης και ανάπτυξης που αφορούν στις ΟΚΠ, αλλά και σε ιδιωτικές και δημόσιες οργανώσεις/οργανισμούς. Το MC-Med στεγάζεται στη Λευκωσία και περιλαμβάνει χώρους συνεδριάσεων, εργαστηρίων και επιμόρφωσης, οι οποίοι είναι στη διάθεση των μελών του προς χρήση.

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): ανάπτυξη ικανοτήτων, συμμετοχής, συνεκτικότητας και εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα

Η ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης αλλά και των δεξιοτήτων και ικανοτήτων της κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της «δυναμικής» και της δραστηριοποίησής της. Τα επιμορφωτικά σεμινάρια του MC-Med παροτρύνουν τους συμμετέχοντες να εμπλακούν σε μελλοντικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις. Αναπτύσσοντας την αυτοπεποίθηση και τη δυνατότητα ενεργούς συμμετοχής σε δραστηριότητες της κοινότητας το MC-Med συμβάλλει στην ανάπτυξη ηγετικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Αυτές οι διαδικασίες είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας δραστήριας κοινωνίας των πολιτών και για τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για διακοινοτικές δραστηριότητες.

Έχοντας τη στήριξη της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το MC-Med προχώρησε στη δημιουργία ενός «Ανεξάρτητου Κέντρου Μέσων Επικοινωνίας» (ΑΚΜΕ), το οποίο επιτρέπει σε ΟΚΠ, σε δημοσιογράφους και ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες στον τομέα των ΜΜΕ, να συμβάλλουν και να έχουν πρόσβαση στη διαδικτυακή Πύλη ενός Ειδησεογραφικού Πρακτορείου, το οποίο αναμεταδίδει ειδήσεις από την οπτική της κοινωνίας των πολιτών. Το Πρόγραμμα «Κοινωνία των Πολιτών και Συμφιλίωση» του MC-Med οργανώνει δημόσιες ενημερωτικές συζητήσεις σχετικά με τα παρεπόμενα μιας ομοσπονδιακής λύσης για την Κύπρο, τα οικονομικά οφέλη της συμφιλίωσης και τον ρόλο που η κοινότητα καλείται να διαδραματίσει σε όλα αυτά. Το Πρόγραμμα πριμοδοτεί ανησυχίες της κοινότητας και υπογραμμίζει την ανάγκη προετοιμασίας των δύο κοινοτήτων για μια ενδεχόμενη λύση. Σε συνεργασία με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ και το INTRAC, το MC-Med συμμετείχε στο 18-μηνο παγκύπριας εμβέλειας Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την «Ενίσχυση της Κυπριακής Κοινωνίας των Πολιτών» (UNDP ACT)⁴ και βοήθησε με την παροχή επιμορφωτικών σεμιναρίων, τεχνικής υποστήριξης και σχεδιασμού οργανωσιακής ανάπτυξης, κατάρτισης ντόπιων εκπαιδευτών και συμβούλων, όπως επίσης και με εξοπλισμό και εκδηλώσεις. Πιο πρόσφατα, στα πλαίσια του έργου ENGAGE – «Συμβάλλω ενεργά στην Ειρήνη», το οποίο χρηματοδοτείται από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), το MC-Med και το ΚΣ ΜΚΟ παρείχαν χορηγήματα στις ΟΚΠ για να στηρίξουν τη

⁴ United Nations Development Programme - Action for Co-operation and Trust

συνεργασία τους και να συμβάλουν στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ως μέρος του ENGAGE, το MC-Med παρέχει επίσης τεχνογνωσία σε ΟΚΠ στην τουρκοκυπριακή κοινότητα προς επίρρωση του διακοινοτικού έργου και της αξιοπιστίας τους.

Ένα καθοριστικό βήμα για τη συσπείρωση της κοινωνίας των πολιτών στην τουρκοκυπριακή κοινότητα υπήρξε το Δίκτυο ΜΚΟ (Cyprus NGO Network), υπό την καθοδήγηση του MC-Med, το οποίο ιδρύθηκε το 2006 και σήμερα περιλαμβάνει 13 οργανώσεις. Το Δίκτυο συμβάλλει στην ανάπτυξη ικανοτήτων των ΟΚΠ και στόχο έχει να αυξήσει τη μεταξύ τους συνεργασία και ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας, όπως επίσης και την αποτελεσματικότητα της κοινωνίας των πολιτών μέσω συλλογικής δραστηριότητας. Το Δίκτυο προσβλέπει στην παροχή υπηρεσιών που ενθαρρύνουν μια τέτοια συνεργασία και αναπτύσσουν και ενδυναμώνουν τον διάλογο μεταξύ των ΟΚΠ στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, υπηρεσίες που ενδυναμώνουν τη δημοκρατική συμμετοχή μέσα στις ΟΚΠ, και τις βοηθούν να λαμβάνουν μέρος σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και δραστηριότητες στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα επιμορφωτικά σεμινάρια παρέχουν επιπλέον ευκαιρίες για την ανάπτυξη ικανοτήτων, ενώ μέσω του Δικτύου και του Προγράμματος ENGAGE υπογραμμίζουν την ανάγκη για συνεργασία και για μια πιο ηχηρή συλλογική φωνή. Οι ενέργειες αυτές θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αισθήματος εμπιστοσύνης προς τον τομέα των ΟΚΠ, βοηθώντας ώστε να εκληφθεί ως διαφορετικός, από μια θετική, ανεξάρτητη και αλτρουιστική σκοπιά, από άλλους τομείς όπως, για παράδειγμα, επίσημες ενέργειες από μέρους των πολιτικών κομμάτων οι οποίες πολλές φορές αμφισβητούνται. Η εμπιστοσύνη του κοινού στις ΟΚΠ ενισχύεται περαιτέρω από την ικανότητα που επιδεικνύει το MC-Med να αντιστοιχεί τις ανάγκες της κοινότητας με τις δραστηριότητες στις οποίες προβαίνει. Από αυτή την οπτική, στατιστικά στοιχεία από το ερευνητικό πρόγραμμα της κοινωνίας των πολιτών CIVICUS είναι ανεκτίμητης αξίας για το MC-Med. Η διατήρηση καλών σχέσεων με τα ΜΜΕ για την πιο αποτελεσματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, είναι επίσης πολύ σημαντική και για την σύναψη επαφών με το ευρύτερο κοινό όπως επίσης και για την προώθηση της συμμετοχής του σε δραστηριότητες της κοινότητας.

Διασύνδεση (bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και αισθήματος αλληλεξάρτησης

Από τις αρχές της ίδρυσής του το MC-Med είχε στενές σχέσεις με την ελληνοκυπριακή κοινότητα, λόγω της στενής του συνεργασίας με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ [Μελέτη Περίπτωσης 2], την από κοινού διαχείριση του προγράμματος ENGAGE και, πιο πρόσφατα, μέσω της συμμετοχής του στο Πρόγραμμα «Κυπριακή Πλατφόρμα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την Ανάπτυξη» (Cyprus Island-wide NGO Development Platform [CYINDEP]). Το πρόγραμμα αυτό φέρνει μαζί ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του έργου και της πολιτικής τους. Το MC-Med υπήρξε επίσης ένα από τα ιδρυτικά μέλη του κέντρου κοινοτικών μέσων (CCMC).

Οι προσπάθειες εκ μέρους του MC-Med να έρθει σε επαφή με την ελληνοκυπριακή κοινότητα και να αναπτύξει τις δυνατότητες των τουρκοκυπριακών ΟΚΠ, κατά κύριο λόγο απορρέουν από την συνειδητοποίηση της αλληλεξάρτησης των δύο κοινοτήτων και του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στην υπηρεσία της αλληλεξάρτησης αυτής. Το CYINDEP, το ENGAGE και το CCMC αποτελούν τρεις από τις πιο πρόσφατες πρωτοβουλίες που το επιβεβαιώνουν αυτό. Για παράδειγμα, ένας από τους τρόπους με τους οποίους το ENGAGE στοχεύει στην ενδυνάμωση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες συμφιλίωσης είναι η αύξηση του αριθμού των πρωτοβουλιών με κοινή θεματική, ούτως ώστε να υιοθετούνται κοινές προσεγγίσεις σε ζητήματα που αφορούν σε όλο το νησί, όπως η υγεία και το περιβάλλον.

Το MC-Med κατάφερε να αυξήσει την προθυμία οργανισμών και ιδιωτών να έρθουν σε επαφή με την ελληνοκυπριακή κοινότητα μέσω των δομών που βοήθησε να δημιουργηθούν, των διακοινοτικών εκστρατειών στις οποίες συμμετείχε και των προγραμμάτων που προσέφερε. Οργανώσεις που επωφελήθηκαν από το σχέδιο μικρών χορηγιών του ENGAGE δήλωσαν ότι τα έργα τους έδωσαν την ευκαιρία σε συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες να συνάψουν σχέσεις

σε προσωπικό επίπεδο, κάτι το οποίο συνέβαλε στην υπερφαλάγγιση των προκαταλήψεων.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Το MC-Med έχει αναπτύξει επίσημες επαφές και συνεργασία με ιδρύματα εντός και εκτός των ορίων της τουρκοκυπριακής κοινότητας, κάτι το οποίο ενισχύει την επιρροή που ασκεί τόσο σε ζητήματα πολιτικής όσο και στην ίδια την κοινότητα. Εδώ περιλαμβάνονται:

- συμμετοχή στο Δίκτυο ΜΚΟ μέσω του οποίου οι τουρκοκυπριακές ΟΚΠ έχουν ενδυναμωθεί
- συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία ΜΚΟ για Ανακούφιση και Ανάπτυξη (CONCORD) μέσω της παγκύπριου βεληνεκούς πλατφόρμας CYINDEP, η οποία επιτρέπει στο MC-Med να έχει μια δυνατότερη φωνή στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχοντας του ταυτόχρονα ευκαιρίες για άσκηση πολιτικής πίεσης
- Συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, μεταξύ αυτών και με το Κέντρο Οικονομικής Ανάπτυξης στο Αζερμπαϊτζάν, το TRIALOG, το INTRAC, το UNDP και άλλους διεθνείς χρηματοδότες.

Το MC-Med παρέχει εφόδια και κοινοποιεί πληροφορίες μέσω των δημοσιεύσεών του, της ιστοσελίδας του, και του Δικτύου ΜΚΟ. Επιπλέον, μέσω του προγράμματος ENGAGE και του Δικτύου το MC-Med έχει συνδιοργανώσει αριθμό εκδηλώσεων μεταξύ των οποίων και δύο σημαντικές εκδηλώσεις τον Ιούνιο του 2011 σε συνεργασία με το έργο Κύπρος 2015. Οι επίσημοι αντιπρόσωποι των δύο Κύπριων ηγετών παρέστησαν σε μια από αυτές, ενώ αντιπρόσωποι της Τεχνικής Επιτροπής Περιβάλλοντος που εμπλέκονται στις υφιστάμενες διαβουλεύσεις για το μέλλον του νησιού έδωσαν το «παρών» τους στην άλλη. Αξίζει να αναφερθεί ότι η πρώτη εκδήλωση όπου παρουσιάστηκε το πρόγραμμα ENGAGE, που έλαβε χώρα το 2009 και η οποία συγκέντρωσε μέλη ΟΚΠ, αντιπροσώπους των πολιτικών αρχηγών των δύο κοινοτήτων, και άτομα επιρροής από την Ελλάδα και την Τουρκία, αξιοποιήθηκε ως ευκαιρία για την έκδοση διαγγέλματος το οποίο υπογράφηκε από περισσότερες από 50 ΟΚΠ και το οποίο δήλωνε ότι η κοινωνία των πολιτών επιβάλλεται να συμπεριληφθεί στις ειρηνευτικές διαβουλεύσεις κορυφής, εάν πρόκειται να εξευρεθεί μια βιώσιμη λύση για το κυπριακό. Δυο χρόνια μετά, καθώς το έργο ENGAGE όδευε προς το τέλος του, οι ίδιοι αντιπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών εξέφρασαν αμφότεροι εκ νέου τη δυσαρέσκειά τους για το γεγονός ότι ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία δεν ήταν περισσότερο ουσιαστικός.

Τέλος, το Δίκτυο ΜΚΟ στην τουρκοκυπριακή κοινότητα έχει επίσης οργανώσει με επιτυχία εκστρατεία διαμαρτυρίας κατά των αλλαγών στην υφιστάμενη (παρωχημένη και ανεπαρκή) νομοθεσία για τις ΟΚΠ, οι οποίες θα καθιστούσαν ακόμη πιο δύσκολη τη συλλογική και ανεξάρτητη λειτουργία τους. Έλαβε την υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας, εν μέρει μέσω των σχέσεών του με το CONCORD και την ΕΕ, και πέτυχε την αναστολή του νέου αντιδημοκρατικού νόμου, ο οποίος προτάθηκε από τις τουρκοκυπριακές αρχές καταθέτοντας τις δικές του προτάσεις για μια νομοθεσία συμφέρουσα στις ΟΚΠ, η οποία στηρίζεται σε διεθνή πρότυπα.

Μελέτη περίπτωσης 2: Κέντρο Στήριξης μη κυβερνητικών οργανισμών

Εισαγωγή

Το Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ) αποτελεί την κατεξοχήν οργάνωση στήριξης ΜΚΟ στην ελληνοκυπριακή κοινότητα. Το Κέντρο συνεργάζεται με τουρκοκυπριακές και διεθνείς οργανώσεις, στηρίζει και αντιπροσωπεύει ελληνοκυπριακές ομάδες και παρέχει προγράμματα ανάπτυξης ικανοτήτων, δικτύωσης, εμπιστοσύνης και συμφιλίωσης. Αυτή η μελέτη περίπτωσης αφήνει να διαφανούν, αφενός οι τρόποι με τους οποίους το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ παρέχει τη στήριξη αυτή και, αφετέρου το πώς η συγκεκριμένη προσπάθεια συμβάλλει στην οικοδόμηση πνεύματος ειρήνης και στην εύρεση καναλιών επικοινωνίας με την τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ έχει ως να ενδυναμώσει την κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο μέσω επιμορφωτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών και παροχής τεχνικής υποστήριξης. Εκτός από το να διευκολύνει την οργάνωση εκδηλώσεων και επαφών που προσβλέπουν στον σκοπό αυτό, συμβάλλει επίσης στην ευαισθητοποίηση του κοινού για τον ρόλο του «τρίτου τομέα» στη δημιουργία μιας κοινωνίας με διαφάνεια και δημοκρατία. Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ διατηρεί πολυετή συνεργασία με το τουρκοκυπριακό MC-Med. Έχει επίσης ισχυρούς δεσμούς με αριθμό ΜΚΟ ποικίλου εκτοπίσματος και εμβέλειας, με τοπικές και κεντρικές αρχές, όπως επίσης και με διεθνείς χρηματοδότες. Πρόσφατα έχει συνάψει επαφές με αριθμό ΜΜΕ.

Η παρούσα μελέτη περίπτωσης βασίζεται στη γενικότερη δράση του Κέντρου Στήριξης ΜΚΟ επικεντρώνοντας όμως κυρίως σε δύο έργα: το ENGAGE και το «Γιορτάζοντας τη Διαφορετικότητα και τον Εθελοντισμό» (Celebrating Diversity and Volunteerism). Το ENGAGE, το οποίο διεκπεραιώνεται από κοινού από το Κέντρο και το MC-Med, παρείχε ευκαιρίες σε φυσικά πρόσωπα και ομάδες για ενεργό ανάμειξη στη διαδικασία ειρήνης και συμφιλίωσης. Το έργο εστίασε στην ανάπτυξη ικανοτήτων, στην ευαισθητοποίηση του κοινού για τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην επίτευξη ειρήνης, και στον εκσυγχρονισμό της αναφοράς του προγράμματος CIVICUS. Το πρόγραμμα «Γιορτάζοντας τη Διαφορετικότητα και τον Εθελοντισμό στην Κύπρο» διεκπεραιώθηκε από το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ και τον Cyprus Turkish Association of Managers. Το έργο συνέβαλε στη δημιουργία πιο πρόσφορου εδάφους για περαιτέρω καλλιέργεια της εμπιστοσύνης, του διαλόγου, της συνεργασίας και μιας πιο στενής σχέσης μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων. Περιελάμβανε 10 οργανώσεις και από τις δύο κοινότητες, οι οποίες καταπιάστηκαν με ζητήματα που αφορούσαν ευπαθείς ομάδες (αναπήρους, ηλικιωμένους, παιδιά, μετανάστες, αρρώστους, όπως επίσης και τον γυναικείο και αγροτικό πληθυσμό).

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): ανάπτυξη ικανοτήτων, συμμετοχής, συνεκτικότητας και εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα

Ένα από τα πρώτα βήματα προς τη διεύρυνση της «δυναμικής» και της δραστηριοποίησης της κοινότητας είναι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης και η ανάπτυξη των ικανοτήτων της, και ειδικότερα η ανάπτυξη των ικανοτήτων των περιθωριοποιημένων ομάδων της. Το ENGAGE στόχευσε στις πιο δυσπρόσιτες ομάδες, ενώ το πρόγραμμα «Γιορτάζοντας τη Διαφορετικότητα και τον Εθελοντισμό» σε οργανώσεις που καταπιάνονταν κυρίως με ευπαθείς ομάδες. Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ επεδίωξε τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής μέσα στους κόλπους της ελληνοκυπριακής κοινότητας, όπως επίσης και την αύξηση του βαθμού εμπιστοσύνης του κοινού στις ΜΚΟ. Μέσω συμμετοχής σε διάφορες πρωτοβουλίες το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ έχει καλλιεργήσει σχέσεις συνεργασίας με έναν μεγάλο αριθμό ΜΚΟ που καταπιάνονται με συναφή ζητήματα. Η συμμετοχή στο ερευνητικό πρόγραμμα της κοινωνίας των πολιτών CIVICUS επέτρεψε στο Κέντρο να προβεί σε συστηματική έρευνα κοινής γνώμης για να προσδιορίσει τις ανάγκες της κοινότητας κι έτσι να διασφαλίσει μεγαλύτερη αντιστοιχία ανάμεσα στις δραστηριότητές του και στις ανάγκες αυτές. Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ συνεταιρίστηκε επίσης με το INTRAC και το MC-Med για το «Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Κοινωνίας των Πολιτών της Κύπρου» 2006-08.

Μια από τις κατεξοχήν λειτουργίες του Κέντρου είναι η διάχυση πληροφοριών. Παρέχει πληροφορίες για υφιστάμενες δραστηριότητες των ΟΚΠ στην ιστοσελίδα του, μέσω λίστας ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ενημερωτικών φυλλαδίων. Επίσης, έχει εξασφαλίσει τη συνεργασία της εφημερίδας «Αλήθεια» για την παροχή χώρου στην εφημερίδα και του ραδιοφωνικού σταθμού «Αστρα» για μια εκπομπή μέσω των οποίων προωθούνται οι δραστηριότητες και το έργο των οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών. Επίσης διαφημίσεις που σχεδιάστηκαν από τηλεοπτικό σταθμό για το πρόγραμμα ENGAGE προβάλλονται και στις δύο κοινότητες. Αυτή η συνεργασία με τα ΜΜΕ αποτελεί σημαντικό επίτευγμα του Κέντρου καθώς η βελτίωση της μέχρι σήμερα ανεπαρκούς κάλυψης συνιστά καινοτομία.

Σύνδεση (bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και αισθήματος αλληλεξάρτησης
Το ENGAGE συστάθηκε με σκοπό να ενισχύσει τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία συμφιλίωσης μέσω της ανάπτυξης συνεταιρισμών, δικτύωσης, κοινών πρωτοβουλιών, και σχεδιασμού πολιτικών συναρτήσεων των θέσεων των ΟΚΠ. Μέσω του ENGAGE ομάδες και από τις δύο κοινότητες έχουν αναπτύξει πιο ενεργή διακοινοτική δράση συμμετοχή και καλύτερες εργασιακές σχέσεις. Αυτό χαλύβδωσε τα αισθήματα εμπιστοσύνης και αλληλεξάρτησης, τα οποία συμβάλλουν στην υπέρβαση «χωριστικών» ζητημάτων. Λόγω της χαλάρωσης ως προς τους περιορισμούς διακίνησης από το 2003, η συμμετοχή σε διακοινοτικές δραστηριότητες αυξήθηκε. Το ENGAGE αποτελεί από παράδειγμα πρόσφορων προσεγγίσεων που υιοθετήθηκαν για να ενισχυθεί η στροφή προς διακοινοτικές δραστηριότητες, και απαρτίζεται από προσωπικό και οργανώσεις και από τις δύο κοινότητες, οι οποίες ακολουθούν μια κοινή πολιτική για όλα τα ζητήματα του έργου. Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ έχει στενή συνεργασία με το MC-Med στα πλαίσια του ENGAGE αλλά συνεργάζεται επίσης και με άλλους οργανισμούς και πλατφόρμες στις δυο κοινότητες, όπως με το CYINDEP. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι το Κέντρο αποτελεί πυλώνα διά του οποίου διάφορες οργανώσεις μπορούν να έρθουν σε επαφή και να συνάψουν συνεργασία με ομάδες από την άλλη κοινότητα.

Κινητήριο δύναμη των διακοινοτικών αυτών προσπαθειών αποτελεί η αναγνώριση της αλληλεξάρτησης των δύο κοινοτήτων και του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στην υπηρεσία της αλληλεξάρτησης αυτής. Πρωτοβουλίες που αφορούν σε κοινά ζητήματα, όπως το Συνέδριο για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνία των πολιτών που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2011, συμβάλλουν στο να υπογραμμίσουν την αξιοπιστία της μιας κοινότητας προς την άλλη και στο να μεγαλώσουν την προθυμία για συνεργασία. Λεπτομέρειες για περαιτέρω προσπάθειες που έγιναν προς αυτή την κατεύθυνση και οι οποίες πέτυχαν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, δίνονται στην ολοκληρωμένη αναφορά για την εν λόγω μελέτη περίπτωσης. Η συμμετοχή σε διακοινοτικές εκδηλώσεις και έργα συνέβαλε επίσης στην περαιτέρω ευαισθητοποίηση του κοινού για τις δυσκολίες που συνεπάγεται η διαίρεση για την κοινότητά τους, καταδεικνύοντας ότι πολλές από τις προκλήσεις αυτές είναι κοινές και στις δύο κοινότητες.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ διατηρεί επίσημες σχέσεις με τις πιο κάτω ομάδες εκτός της κοινότητας:

- CONCORD: Πέρα από τη διάχυση των απόψεων των ΜΚΟ σε ανώτερο επίπεδο, ο οργανισμός αυτός συνδέει τις ΜΚΟ με τα 18 διεθνή δίκτυα και τους 24 διεθνείς οργανισμούς των Ευρωπαϊκών χωρών-μελών που αντιπροσωπεύονται μέσω του.
- Ευρωπαϊκή Ένωση: Το Κέντρο διατηρεί δεσμούς με την ΕΕ και έχει ήδη υποβάλει σχέδιο πολιτικής για ζητήματα ασφαλείας, το οποίο επικεντρώνεται στο κυπριακό ζήτημα. Είναι επίσης μέλος του «Ευρωπαϊκού Γραφείου Συνδέσμου Οικοδόμησης της Ειρήνης» (European Peacebuilding Liaison Office, EPLO), το οποίο συνδέει ομάδες προβληματισμού (think tanks) με ΜΚΟ.
- Το Ίδρυμα Anna Lindh: Εγγραφή στο ίδρυμα αυτό συνδέει το Κέντρο με ένα ευρύ δίκτυο που αριθμεί περισσότερες από 3000 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην περιοχή, διευκολύνοντας έτσι τον πολυπολιτισμικό διάλογο. Υπάρχουν ευκαιρίες για διεθνή δικτύωση, επιμόρφωση και συμμετοχή σε περιφερειακές και θεματικές συναντήσεις και αναπτυξιακά έργα μέσω των αντιστοίχων σχεδίων χρηματοδότησης.
- CIVICUS: η συνεργασία μεταξύ του Κέντρου Στήριξης ΜΚΟ και του CIVICUS συνέβαλε στην υιοθέτηση δομημένης ερευνητικής προσέγγισης, δίνοντας στο Κέντρο την ευκαιρία να

διευρύνει το πεδίο της έρευνάς του και την ικανότητα συγκρότησης και σύνταξης προτάσεων και αναφορών.

Το σχέδιο μικρών χορηγημάτων του προγράμματος ENGAGE παρέιχε χρήματα και στήριξη σε οργανώσεις για τη διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, όπως επίσης και την ευκαιρία εμπλοκής με οργανώσεις στην άλλη κοινότητα. Αυτό συνέβαλε στην αύξηση της ορατότητας του Κέντρου στις περιοχές που καλύπτονται από τα χορηγήματα, αλλά και στη συμμετοχή του στη συνδιοργάνωση εκδηλώσεων σε κοινότητες εκτός Λευκωσίας. Η συμμετοχή του Κέντρου στο CYINDEP και σε έργα που αφορούν Ευρωπαίους εταίρους παρέχει επίσης σε μέλη του προσωπικού ευκαιρίες επιμόρφωσης στην Ευρώπη, τις οποίες δεν θα είχαν υπό άλλες περιστάσεις, όπως για παράδειγμα επισκέψεις μελέτης στις Βρυξέλλες. Άλλο ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του Κέντρου αποτέλεσε η παροχή βοήθειας σε είδος – στηρίζουν ΜΚΟ που δεν έχουν πόρους ή εμπειρία, όπως για παράδειγμα συνδέσμους για την ανάπτυξη στα χωριά, και βοηθούν στην συγκρότηση προτάσεων για χρηματοδότηση, στην εντόπιση εταίρων στην άλλη κοινότητα, ή στη σύνταξη και κοινοποίηση δελτίων τύπου.

Η συμμετοχή στο πρόγραμμα ENGAGE έδωσε την ευκαιρία στο Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ να συνδιοργανώσει και να συμμετάσχει σε σημαντικές εκδηλώσεις και γεγονότα, όπως επίσης και να έρθει σε επαφή με σώματα υπεύθυνα για τον σχεδιασμό πολιτικής, όπως αναφέρθηκε επιγραμματικά στη Μελέτη Περίπτωσης 1.

Μελέτη περίπτωσης 3: Γυναικείος Σύνδεσμος «Άκοβα»

Εισαγωγή

Ο Γυναικείος Σύνδεσμος Άκοβα (ΓΣΑ) στην τουρκοκυπριακή κοινότητα ιδρύθηκε το 2001 από γυναίκες στο χωριό Άκοβα⁵ στην επαρχία Αμμοχώστου. Σκοπός του ήταν να ανταποκριθεί στις ανησυχίες και τις ανάγκες των κατοίκων του χωριού, κατά κύριο λόγο των γυναικών, που δεν είχαν ίσες ευκαιρίες για την προσωπική τους ανέλιξη. Ο ΓΣΑ προχώρησε στη δημιουργία κοινοτικού κέντρου στα πλαίσια του διακοινοτικού Αναπτυξιακού Προγράμματος των ΗΕ το οποίο χρηματοδοτείται από το USAID και το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Υπηρεσίες Έργων (UNOPS). Το κοινοτικό κέντρο έχει αποτελέσει τον πυρήνα ενημέρωσης της κοινότητας και έχει συμβάλει στην ενίσχυση των γυναικών στις αγροτικές περιοχές προσφέροντάς τους πρόσβαση σε πόρους αλλά και ευκαιρίες για να αναμειχθούν πιο ενεργά στην κοινότητα. Έκτοτε έχει συνεργαστεί και με άλλες ΜΚΟ για διεκπεραίωση των στόχων του, συμπεριλαμβανομένων της Συνδικαλιστικής Οργάνωσης Τούρκων Δημοσίων Υπαλλήλων (KTAMS), του Τουρκοκυπριακού Συνδέσμου Πτυχιούχων Γυναικών (KTUKD), του Γυναικείου Συνδέσμου Υποστήριξης Διαβίωσης (KAYAD), του Συνδέσμου Διαμεσολάβησης, του Συνδέσμου Καρκινοπαθών και του Συνδέσμου κατά των Ναρκωτικών, του Αλκοόλ και του Καπνίσματος (USAM). Είναι επίσης μέλος του CCMC (βλέπε Περίπτωση Μελέτης 5), το οποίο παρέχει στήριξη σε οργανώσεις για θέματα που αφορούν στην επικοινωνία τους με το ευρύτερο κοινό.

Ο ΓΣΑ οργανώνει σεμινάρια αυτοπεποίθησης και μαθήματα για γονείς, ενώ φιλοξενεί επίσης και εκδηλώσεις για την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα υγιεινής διατροφής, κατάχρησης ουσιών και ενδοοικογενειακής βίας. Το κοινοτικό κέντρο περιλαμβάνει αίθουσα ηλεκτρονικών υπολογιστών, προγράμματα εκγύμνασης και απογευματινές δραστηριότητες για τα παιδιά. Εκτός από την επιμόρφωση στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, τις γνώσεις και την ευεξία των γυναικών μελών του και την ανάπτυξη των παιδιών, τέτοιου είδους δραστηριότητες προωθούν την ενεργό συμμετοχή των γυναικών στην κοινότητα και την κοινωνία γενικότερα. Επίσης, μέσω των εκδηλώσεων που οργανώνει ο ΓΣΑ και της παροχής στήριξης για την ανάπτυξη ικανοτήτων, όπως ορίζει ο οργανισμός της κοινωνίας των πολιτών, έχουν αναπτυχθεί στενές σχέσεις μεταξύ του ΓΣΑ και των γυναικών από τα γύρω χωριά. Ο ΓΣΑ, επομένως, συμβάλλει και στην αγροτική ανάπτυξη στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και, μέσω αυτής, στοχεύει στο να διαδραματίσει ρόλο-κλειδί στη διαδικασία επανένωσης. Η πεποίθηση αυτή βσιζεται στο σκεπτικό ότι δραστηριότητες που ενδυναμώνουν τις γυναίκες στις αγροτικές περιοχές αποτελούν το πρώτο βήμα για την πιο ενεργό συμμετοχή τους στη διαδικασία συμφιλίωσης, αφού με τον τρόπο αυτό ενημερώνονται για τις ανησυχίες των κοινοτήτων τους και για το πώς αυτές δύνανται να αντιμετωπιστούν κατά την επανένωση.

Ευρήματα

Δεσμευση (bonding): ανάπτυξη ικανοτήτων, συμμετοχής, συνεκτικότητας και εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα

Συμμετέχοντες στα επιμορφωτικά σεμινάρια και τις δραστηριότητες του ΓΣΑ ανέφεραν ότι άρχισαν να πιστεύουν στον εαυτό τους και απέκτησαν τις απαραίτητες δεξιότητες και εφόδια για να προωθήσουν περαιτέρω το έργο του Συνδέσμου και συγκεκριμένα ζητήματα τα οποία θεωρούσαν ότι έχρηζαν άμεσης αντιμετώπισης. Οι γυναίκες ένιωσαν επίσης έτοιμες να βγουν στην αγορά εργασίας, ή να δρομολογήσουν δικές τους «επιχειρήσεις», ενώ πολλές δήλωσαν ότι οι σχέσεις τους με το οικογενειακό τους περιβάλλον είχαν βελτιωθεί. Ο ΓΣΑ καλλιεργεί την ομαδικότητα και τις ηγετικές ικανότητες, ενθαρρύνει την ενεργό και αφοσιωμένη συμμετοχή, και υπογραμμίζει τη σημασία του να ακούει και να κατανοεί τα προβλήματα και τις ανάγκες των άλλων. Η συμμετοχή σε τέτοιου είδους δραστηριότητες προάγει την αυτοπεποίθηση και την ανάπτυξη ικανοτήτων. Γυναίκες που αναμειχθήκαν με τον ΓΣΑ δήλωσαν ότι αισθάνονται και πάλι ικανές να προχωρήσουν σε θετικές αλλαγές στην κοινότητά τους, ακόμη και να θέσουν υπό αμφισβήτηση κάποιους από τους

⁵ Ο πληθυσμός της Άκοβα (Γύψου) κυμαίνεται στους 650 κατοίκους και μέχρι το 1974 ήταν αμιγώς ελληνοκυπριακό χωριό. Οι εκτοπισμένοι κάτοικοι αντικαταστάθηκαν από εκτοπισμένους Τουρκοκύπριους κατά κύριο λόγο από την περιοχή της Λάρνακας.

ισχύοντες κοινωνικούς περιορισμούς που επιβάλλονται από την κοινότητα. Ο Σύνδεσμος παρέχει επίσης την ευκαιρία στα μέλη του να αναπτύξουν τις εμπειρίες τους, τη γνώση και τις δεξιότητες τους μέσω του MC-Med (για παράδειγμα μέσω της επιμόρφωσης για την ανάπτυξη ικανοτήτων) και μέσω επισκέψεων στην Τουρκία.

Ο ΓΣΑ συμβουλεύεται τις ντόπιες γυναίκες για να διασφαλίσει ότι υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των υφιστάμενων αναγκών και προσδοκιών της κοινότητας και των δραστηριοτήτων του. Οι γυναίκες υποδεικνύουν σημαντικά ζητήματα και σχεδιάζουν δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται σε αυτά. Συνεπώς, τα πορίσματα από τη χρήση «συμμετοχικών» μεθόδων έρευνας λαμβάνονται υπόψη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πρακτικών που θα συμβάλουν στην πρόοδο της κοινότητας. Με τον τρόπο αυτό η κοινότητα αισθάνεται ότι έχει εν μέρει μερίδιο ευθύνης στις πρωτοβουλίες που υλοποιούνται. Για παράδειγμα, το 2010 ο Σύνδεσμος διεξήγαγε έρευνα σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες της Άκοβα στην προσπάθειά τους να εισέρθουν στην αγορά εργασίας. Τα ευρήματα από την έρευνα αυτή χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκρότηση ειδικού σχεδίου κατάρτισης, ούτως ώστε να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης των γυναικών.

Πολλές από τις γυναίκες που εμπλέκονται είναι σχεδόν αδύνατο να είχαν άλλους διαύλους επικοινωνίας με την κοινωνία των πολιτών, εξαιτίας του τόπου διαμονής και της κοινωνικής τους κατάστασης. Ο ΓΣΑ, επομένως, εξασφαλίζει συμμετοχή από δύο ομάδες του πληθυσμού που δεν εκπροσωπούνται επαρκώς - από γυναίκες και από πληθυσμό από αγροτικές περιοχές- στην κοινωνία των πολιτών. Εξαιτίας της άμεσης και στενής σχέσης του με την ντόπια κοινότητα, και μέσω της παροχής σεμιναρίων και διευκολύνσεων ο Σύνδεσμος στηρίζει τις γυναίκες στην καθημερινή τους ζωή. Αυτό συμβάλλει στην εδραίωση της αξιοπιστίας του τόσο στην Άκοβα όσο και στις γύρω κοινότητες.

Διασύνδεση (bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και αισθήματος αλληλεξάρτησης

Από τότε που άνοιξαν τα σημεία ελέγχου στην Πράσινη Γραμμή το 2003, ο ΓΣΑ οργάνωσε εκδρομές για τις γυναίκες ούτως ώστε να επισκεφτούν χωριά στην άλλη πλευρά. Αν και τέτοιου είδους εκδρομές γίνονται σπάνια, παρέχουν στις γυναίκες την ευκαιρία να γνωρίσουν από πρώτο χέρι την ελληνοκυπριακή κοινότητα. Τα μέλη του Συνδέσμου προσπαθούν να ενημερώσουν τις γυναίκες στην Άκοβα και τις γύρω κοινότητες για ζητήματα που σχετίζονται με την ειρήνη και τη συμφιλίωση, βοηθώντας τις να έχουν εν μέρει ίδια άποψη γύρω από τέτοιου είδους ζητήματα (παρά να υιοθετούν παγιωμένες απόψεις και θέσεις των ανδρών). Ο ΓΣΑ θεωρεί ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ ενός καλού βιοτικού επιπέδου και των επιπτώσεων που έχει η διαίρεση για την αγροτική ανάπτυξη. Από αυτή την άποψη, ο ΓΣΑ προσβλέπει στην αντιμετώπιση πρωτογενών αναγκών, ούτως ώστε οι γυναίκες να έχουν την ευκαιρία να κοιτάξουν πέρα από αυτές, σε ευρύτερα ζητήματα που σχετίζονται με τη διαίρεση. Αυτό περιλαμβάνει για παράδειγμα, συζητήσεις για την ενδοοικογενειακή βία, οι οποίες τοποθετούνται στο ευρύτερο πλαίσιο της βίας αλλά και σε αναφορές στη βία που διαπράχθηκε μεταξύ των δύο κοινοτήτων στο παρελθόν.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Ο ΓΣΑ διατηρεί επαφές και με άλλους οργανισμούς εκτός του πλαισίου της κοινότητας:

- Σχέση του ΓΣΑ με το MC-Med. Η επαφή αυτή παρέχει ευκαιρίες δικτύωσης και επιμόρφωσης.
- Μέλος στο Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου (CCMC). Το CCMC βοηθά τον ΓΣΑ να γνωστοποιήσει το έργο του στο ευρύτερο κοινό και στα ΜΜΕ. Έχει, για παράδειγμα, προχωρήσει στην παραγωγή και διάθεση στο διαδίκτυο ενός βίντεο με συνεντεύξεις από γυναίκες που συμμετέχουν στον ΓΣΑ να μιλούν για την εμπειρία τους. Αυτό παρέχει την ευκαιρία στον ΓΣΑ να γίνει ευρύτερα γνωστός σε νεαρά άτομα και οργανισμούς γυναικών στην ελληνοκυπριακή κοινότητα με τρόπο που δεν θα ήταν εφικτός μέσω της τουρκοκυπριακής τηλεόρασης ή ανάλογων ιστοσελίδων.
- Προσκεκλημένοι ομιλητές: Ο ΓΣΑ κατά διαστήματα προσκαλεί γυναίκες επιρροής για να μιλήσουν, δίνοντας έτσι στα μέλη του την ευκαιρία να γνωρίσουν εκ του σύνεγγυς σημαντικές γυναικείες προσωπικότητες τις οποίες δεν θα γνώριζαν υπό άλλες περιστάσεις.

Ο ΓΣΑ έχει λάβει χρηματοδότηση από διάφορες πηγές, αλλά συγκεντρώνει χρήματα και από ντόπιες ιδιωτικές επιχειρήσεις, από την ενοικίαση αιθουσών και την πώληση προϊόντων. Κάποια στήριξη από δωρητές περιελάμβανε οργανωτική και διοικητική ενίσχυση προς βελτίωση της βιωσιμότητας του συνδέσμου.

Ο ΓΣΑ έχει εμπλακεί σε συζητήσεις για χάραξη πολιτικής αναφορικά με ζητήματα τοπικής εμβέλειας (ένα από τα ζητήματα είχε να κάνει με την προδημοτική εκπαίδευση), αλλά και ευρύτερου βεληγεκούς. Στο παρόν στάδιο ασκεί πίεση σε εμπλεκόμενους φορείς για τη βελτίωση της νομοθεσίας που αφορά στην ενδοοικογενειακή βία και διεξάγει εκστρατείες για την εισαγωγή αυτού και άλλων συναφών θεμάτων, όπως η κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών, στα προγράμματα επιμόρφωσης των δασκάλων, αξιωματούχων της αστυνομίας, νοσοκόμων, κοινωνικών λειτουργών, και άλλων σημαντικών παραγόντων. Με τις πολυπληθείς εκδηλώσεις, όπως μια σειρά από συναυλίες προς ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα οδικής ασφάλειας, ο ΓΣΑ έχει επίσης προσελκύσει την προσοχή των αρχών, καταλαμβάνοντας έτσι θέση στην πολιτική ατζέντα. Βλέποντας την επιτυχία του ΓΣΑ και άλλα χωριά έχουν ακολουθήσει το παράδειγμά του διοργανώνοντας παρόμοιες εκδηλώσεις.

Μελέτη περίπτωσης 4: Όμιλος Ιστορικού διαλόγου και έρευνας

Εισαγωγή

Η ιστορία αποτελεί ακανθώδες κεφάλαιο στο εθνικά αναλυτικά προγράμματα των περισσότερων χωρών, η σημασία της όμως είναι μεγαλύτερη σε χώρες όπου επικρατεί εθνική ένταση, δεδομένου ότι η ιστορία, όπως διδάσκεται στα σχολεία, κατέχει θέση κλειδί στην καλλιέργεια εθνικής ταυτότητας και του αισθήματος του «ανήκειν» σε μια συγκεκριμένη κοινότητα. Επίσης, είναι διά της μελέτης της ιστορίας που οι νέοι άνθρωποι κατανοούν το παρελθόν, και μέσω αυτού και το παρόν τους. Η διδασκαλία διαφορετικών ιστορικών εκδοχών, εμπροτισμένων από εθνικιστικά φρονήματα, καθίσταται προβληματική όταν οι αντικρουόμενες εκδοχές της ιστορίας διδάσκονται σε διαφορετικές κοινότητες ή εθνικές ομάδες στην ίδια χώρα. Αυτό συνέβη στην Κύπρο, όπου παιδιά από τις δύο κύριες κοινότητες, ακόμη και πριν το 1974, φοιτούσαν σε διαφορετικά σχολεία και διδάσκονταν διαφορετικές εκδοχές της ιστορίας – εκδοχές οι οποίες συχνά διαστρέβλωναν τον ρόλο της άλλης κοινότητας στα ιστορικά γεγονότα. Σε κάποιες περιπτώσεις αυτό οδήγησε τους μαθητές στην υιοθέτηση εχθρικής στάσης έναντι της άλλης κοινότητας.⁶ Το έργο του Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (ΟΙΔΕ) εξετάζεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Ο ΟΙΔΕ ιδρύθηκε το 2003 από Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους με ενδιαφέρον για τη διδασκαλία και εκμάθηση της ιστορίας. Ο Όμιλος έχει ως στόχο να προωθήσει την κριτική σκέψη και να προσφέρει καλύτερη κατανόηση και εφαρμογή της ιστορίας, στοιχεία τα οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση μιας υγιούς δημοκρατίας στην Κύπρο. Συντάσσει συγκριτικές μελέτες σχετικά με τη διδασκαλία της ιστορίας στα σχολεία στις δύο κοινότητες, δημιουργήσε αρχείο με ιστορικές πηγές και σχετική βιβλιογραφία η οποία είναι διαθέσιμη σε ενδιαφερόμενους μελετητές, οργανώνει συνέδρια και σεμινάρια, ενώ διεξάγει και ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες σχετικά με μια ευρεία γκάμα θεμάτων, όπως οι σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων σε χωριά που ήταν μεικτά πριν από τη διχοτόμηση.

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): αναπτύσσοντας τις ικανότητες, τη συμμετοχή, τη συνεκτικότητα και την εμπιστοσύνη μέσα στην κοινότητα

Ο ΟΙΔΕ βελτιώνει την ικανότητα και δεξιότητα των εκπαιδευτικών να διδάξουν ιστορία μέσω της διεξαγωγής έρευνας και της επακόλουθης παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού, ως επιπρόσθετων πηγών πληροφόρησης. Επίσης, τους παρέχει την ευκαιρία να παρακολουθήσουν συνέδρια και σεμινάρια και να κάνουν πρακτική εξάσκηση, εμπλουτίζοντας έτσι τις γνώσεις τους, εκσυγχρονίζοντας τις ικανότητές τους και ευαισθητοποιώντας τους σε ζητήματα που αφορούν στις σύγχρονες τάσεις στη διδασκαλία της ιστορίας και στην ανάγκη να προσεγγίζουν τα βιβλία ιστορίας και τη διδασκαλία της ιστορίας στα σχολεία με κριτική ματιά. Ο ΟΙΔΕ παρείχε σε ερευνητές και εκπαιδευτικούς, κυρίως Τουρκοκύπριους εκπαιδευτικούς, ευκαιρίες για να παρακολουθήσουν και να συμμετάσχουν σε διεθνή συνέδρια και σεμινάρια – ευκαιρίες που, υπό άλλες συνθήκες, δεν θα είχαν. Η συμμετοχή σε τέτοιου είδους γεγονότα επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να ενημερώνονται για παρόμοιες καταστάσεις στο εξωτερικό και για το πώς η αποκτηθείσα γνώση και τα εξαγόμενα συμπεράσματα μπορούν να εφαρμοστούν και στην περίπτωση της Κύπρου.

Επιπλέον, ο ΟΙΔΕ κατάφερε να φέρει μαζί εκπαιδευτικούς δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης οι οποίοι, ως επί το πλείστον, δεν έχουν κοινές εκδηλώσεις και σεμινάρια. Ο Όμιλος διατηρεί επίσης δεσμούς με συνδικαλιστικές οργανώσεις και στις δύο κοινότητες και συνεργάζεται και με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο (π.χ. PRIO, Ερευνητικό Ινστιτούτο POST, CCMC, Διεθνές Κέντρο Μεταβατικής Δικαιοσύνης), όπως επίσης και με ευρωπαϊκά και άλλα διεθνή ινστιτούτα. Η συνεργασία εξυπνοεί συμμετοχή το ένος στις εκδηλώσεις του άλλου, συνδιοργάνωση κοινών εκδηλώσεων, όπως περιπάτους στη Λευκωσία, διεξαγωγή ερευνών, αλλά και σύμπραξη σε διάφορα έργα, όπως το Κριτικό Αρχείο Ιστορίας με το

⁶ Beyidoglu et al. (2010) 'Re-writing History Textbooks: History Education: A Tool for Polarisation or Reconciliation?', Λευκωσία, Ερευνητικό Ινστιτούτο POST.

PRIO. Υπάρχει επίσης συνεργασία για την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, μέρος του οποίου βασίζεται στα ερευνητικά τους προγράμματα.

Το γεγονός ότι και οι δύο κοινότητες εκπροσωπούνται στον ΟΙΔΕ, τόσο στο διοικητικό συμβούλιο όσο και με απλά μέλη, αυξάνει την αποδοχή του εν λόγω Ομίλου από τις δύο πλευρές, αν και αυτό ενίοτε μπορεί να λειτουργήσει και αρνητικά για κάποιες ομάδες προερχόμενες από τη μια ή την άλλη κοινότητα. Γενικότερα όμως το υλικό του Ομίλου διοχετεύεται στα ενδιαφερόμενα μέρη και στις δύο κοινότητες.

Στα πλαίσια της προσπάθειας του να προαγάγει τον προβληματισμό και την κριτική σκέψη γύρω από ζητήματα που αφορούν στην ιστορία, όπως επίσης και μια πολύπλευρη προσέγγιση, ο ΟΙΔΕ προχώρησε στη δημιουργία δύο σοβαρών διαφημίσεων, των οποίων οι τίτλοι είναι ενδεικτικοί του σκοπού τους: «Διαφορετικές Προσεγγίσεις» και «Ποιος το λέει;». Αυτές προβλήθηκαν και στις δύο κοινότητες και είναι προσβάσιμες στην ιστοσελίδα του.

Διασύνδεση (bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και του αισθήματος της αλληλεξάρτησης

Ο ΟΙΔΕ έχει δημιουργήσει μια πλατφόρμα για δασκάλους/καθηγητές ιστορίας και άλλους ενδιαφερομένους και από τις δύο κοινότητες, η οποία τους επιτρέπει να γνωριστούν μεταξύ τους μέσω εκδηλώσεων του ΟΙΔΕ, όπως επίσης και να αναπτύξουν διάλογο γύρω από το θέμα της διδασκαλίας της ιστορίας με τρόπο που να προάγει τον αναλυτικό τρόπο σκέψης και τη «μαιευτική μέθοδο», χωρίς την προσπάθεια επιβολής συγκεκριμένων θέσεων και απόψεων. Ο ΟΙΔΕ είναι μια εξ ολοκλήρου διακοινοτική προσπάθεια με Τουρκοκυπρίους και Ελληνοκυπρίους να εργάζονται κάτω από την ίδια στέγη. Αυτό είναι αξιοσημείωτο, καθώς παρέχει την ευκαιρία να αναπτυχθεί συν τω χρόνω μια πολύ στενή συνεργασία, μια ευκαιρία που δεν έχουν οι περισσότεροι επαγγελματίες στην Κύπρο. Το νέο *Σπίτι για τη Συνεργασία* θα συμβάλει ώστε να εδραιώσει ακόμη περισσότερο την παρουσία του στη νεκρή ζώνη.

Η προφορική ιστορία η οποία συλλέχθηκε συστηματικά από τον Όμιλο έφερε στο φως αντιθετικές ερμηνείες σχετικά με τις σχέσεις των δύο κοινοτήτων ακόμη και στα πάλαι μεικτά χωριά. Παρόλ' αυτά, ο τρόπος με τον οποίο η πλειονότητα ερμηνεύει τα γεγονότα του παρελθόντος είναι σε μεγάλο βαθμό επηρεασμένη από την επίσημη εκδοχή. Οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους ερμηνεύεται η τότε ζώσα πραγματικότητα από τους κατοίκους των μεικτών χωριών καταδεικνύουν εύγλωττα τις δυσκολίες που υπάρχουν στην προσπάθεια παρουσίασης της ιστορίας με τρόπο που να υπερφαλαγγίζει τις παραδοσιακές και επίσημες ιδεολογικές εκδοχές για τα γεγονότα χωρίς όμως να παραγνωρίζει αμφιλεγόμενα ζητήματα. Προσβλέποντας προς αυτή την κατεύθυνση, ο ΟΙΔΕ οργάνωσε πρόσφατα ένα συνέδριο για το πώς πρέπει να διδάσκονται αμφιλεγόμενα θέματα, στο οποίο συμμετείχαν 150 άτομα. Επίσης, έδωσε το έναυσμα για συζητήσεις σχετικά με το πώς διδάσκεται η ιστορία και για το πώς θα πρέπει να διδάσκεται. Ένας τρόπος για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που προκύπτουν από τη διδασκαλία της ιστορίας από τα παραδοσιακά σχολικά βιβλία είναι μέσω της χρήση επιπρόσθετων πηγών συμπεριλαμβανομένου και του αρχείου προφορικής ιστορίας, το οποίο δημιουργήθηκε από τον ΟΙΔΕ σε συνεργασία με το Ερευνητικό Ινστιτούτο POST. Η συμμετοχή των κατοίκων των χωριών στη δημιουργία του αρχείου προφορικής ιστορίας συντελεί επίσης και στη δημιουργία ενός αισθήματος δικαιοσύνης, διότι έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς ανθρώπους να μοιραστούν τα βιώματά τους και αισθάνονται ότι συμμετέχουν στη διαδικασία συμφιλίωσης.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Ο ΟΙΔΕ δημιούργησε δεσμούς με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών και στις δυο κοινότητες, αν και η στάση των ελληνοκυπριακών συντεχνιών παραμένει πιο συγκρατημένη γενικότερα, και ως προς την εφαρμογή του στόχου για την ειρηνική συνύπαρξη όπως τίθεται στις αναφορές και εγκυκλίου του υπουργείου. Οι σχέσεις με τις συντεχνίες των Τουρκοκυπρίων εκπαιδευτικών αποδείχτηκαν ευεργετικές σε σχέση με την αξιοπιστία του έργου του Ομίλου στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, κάτι το οποίο έχει συμβάλει ουσιαστικά στην αύξηση των ποσοστών συμμετοχής στις δραστηριότητές του.

Επίσης, κάποια από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του ΟΙΔΕ κατέχουν θέσεις κλειδιά σε δημόσια ιδρύματα, κάτι το οποίο συμβάλλει στην επιτυχή αντιμετώπιση διαφόρων ζητημάτων γραφειοκρατικής φύσεως που προκύπτουν. Ο Όμιλος διατηρεί επίσης καλές σχέσεις με αριθμό δημοσιογράφων, κυρίως με τις ελληνοκυπριακές εφημερίδες *Πολίτης* και *Αλήθεια*. Ένα από τα μέλη του συμβουλίου του διατηρεί εβδομαδιαία στήλη, ενώ κατά καιρούς δημοσίευσαν άρθρα και άλλα μέλη του. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι πολιτικοί αρχηγοί των δύο κοινοτήτων παρέστησαν στα εγκαίνια που έγιναν τον Μάιο του 2011 για το *Σπίτι για τη Συνεργασία* και τα οποία καλύφθηκαν εκτενώς από τα ΜΜΕ.

Χρηματοδότηση για αριθμό προγραμμάτων έχει εξασφαλιστεί από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), διάφορες πρεσβείες κρατών, το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP–ACT), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα Ιδρύματα Fredrich Ebert Stiftung, ΙΚΜΕ (Ίδρυμα Κοινωνικοπολιτικών Μελετών) και Bilban, την Επιτροπή Fulbright και το Συμβούλιο της Ευρώπης, όπως επίσης και από τοπικούς οργανισμούς και φυσικά πρόσωπα. Γενικότερα ο ΟΙΔΕ έχει εξασφαλίσει ένα ψηλό ποσοστό ορατότητας μέσω της συμμετοχής του στον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο Εκπαιδευτών Ιστορίας (EUROCLIO) και μέσω της συνεργασίας με άλλα σώματα της Ευρώπης και των Ηνωμένων Εθνών.

Ο ΟΙΔΕ έχει συντάξει μια πρόταση πολιτικής, η οποία έχει κοινοποιηθεί στις αρμόδιες για εκπαιδευτικά ζητήματα αρχές και στους εταίρους τους. Παρόλ' αυτά, έχει επισημανθεί ότι η πρόοδος επιτελείται αργά και με δυσκολίες. Ο ρόλος του ΟΙΔΕ, μέσω μελών του από την τουρκοκυπριακή κοινότητα, υπήρξε καθοριστικός για την αναθεώρηση των βιβλίων που χρησιμοποιούνται στα τουρκοκυπριακά σχολεία. Αυτή η αναθεώρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε υπό το προηγούμενο καθεστώς διακυβέρνησης, είχε ως αποτέλεσμα τη συγγραφή νέων βιβλίων ιστορίας τα οποία απείχαν κατά πολύ από την εθνοκεντρική και μονοφωνική προσέγγιση των προηγούμενων σχολικών εγχειριδίων που χρησιμοποιούντο από το 1971. Δόθηκε έμφαση στη σημασία της κοινωνικής ιστορίας, ενώ το πορτρέτο των Ελληνοκυπρίων αποδαιμονοποιήθηκε. Δυστυχώς, τα αναθεωρημένα βιβλία αποτέλεσαν την «πέτρα του σκανδάλου» στις εκλογές του 2009, και αντικαταστήθηκαν με καινούργια, πιο εθνοκεντρικά εγχειρίδια, από τις υφιστάμενες αρχές μετά την εκλογική τους νίκη.

Μελέτη περίπτωσης 5: Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου

Εισαγωγή

Το Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου (CCMC) αποτελεί πρωτοβουλία που χρηματοδοτείται από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP-ACT) και στόχο έχει να ενθαρρύνει τα κοινοτικά μέσα ενημέρωσης, όπως επίσης και να στηρίξει εγχώριες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ώστε να κοινοποιούν με τρόπο αποτελεσματικό το έργο και τα μηνύματά τους στα ΜΜΕ και το ευρύτερο κοινό. Το CCMC οραματίζεται να ενισχύσει την κοινωνία των πολιτών ώστε να είναι περισσότερο ενεργή αλλά και ικανή όσον αφορά το χειρισμό των σχέσεων της με τα μίντια.

Το CCMC άνοιξε τις πύλες του περί τα τέλη του 2009. Βρίσκεται στη νεκρή ζώνη και στελεχώνεται από έξι βασικά μέλη με υπόβαθρο στα μέσα ενημέρωσης, τη δημοσιογραφία και πρωτοβουλίες που αφορούν στην κοινότητα. Επίσης, βασίζεται σε μια μεγαλύτερη ομάδα εμπειρογνομώνων, οι οποίοι παρέχουν επιμορφωτικά σεμινάρια ή άλλες υπηρεσίες σε οργανώσεις που είναι εγγεγραμμένα μέλη. Αυτοί αποτελούνται από κινηματογραφιστές, φωτογράφους, ηχολήπτες, γραφίστες και δημοσιογράφους. Μέλη του Κέντρου είναι σήμερα 30 τοπικές οργανώσεις, ενώ ο αριθμός τους αυξάνει συνεχώς. Εκλεγμένοι αντιπρόσωποι των οργανώσεων αυτών συγκροτούν μια επιτροπή διαχείρισης, η οποία συνεδριάζεται κάθε μήνα και παρέχει στην πυρηνική ομάδα του CCMC καθοδήγηση και στήριξη. Το Κέντρο αποτελεί επίσης ένα φόρουμ συζητήσεων διαφόρων ζητημάτων και προβληματισμών που προκύπτουν κατά καιρούς.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα μέλη του Κέντρου δύνανται να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες αυτές και την τεχνογνωσία της ομάδας χωρίς οποιανδήποτε χρέωση. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, κυρίως εάν λάβουμε υπόψη ότι οι περισσότερες οργανώσεις είναι μικρές και λειτουργούν σε εθελοντική βάση, με περιορισμένους ή καθόλου οικονομικούς πόρους. Η τοποθεσία του Κέντρου στην Ουδέτερη Ζώνη έχει πρακτικά πλεονεκτήματα, όπως το ότι υπάρχει εύκολη πρόσβαση και από τις δύο πλευρές για συνεδριάσεις και εκδηλώσεις. Έχει επίσης και συμβολικά πλεονεκτήματα αφού, όντας «ουδέτερος» χώρος, δεν προκαλεί την εσωτερική αναστάτωση που νιώθει κανείς περνώντας από τα σημεία ελέγχου ή μεταβαίνοντας στην άλλη πλευρά της Πράσινης Γραμμής.

Το CCMC έχει αναλάβει τη διεκπεραίωση του έργου «Πρωτοβουλία Συνεργασίας των Μέσων Επικοινωνίας» (Collaborative Media Initiative-CMI), το οποίο επίσης χρηματοδοτείται από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών. Το έργο έχει διάρκεια ενός χρόνου και στοχεύει στο να φέρει σε επαφή σημαντικά άτομα που δραστηριοποιούνται στον χώρο των μίντια στις δύο κοινότητες.

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): ανάπτυξη των ικανοτήτων, της συμμετοχής, της συνεκτικότητας και της εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα

Η δωρεάν επιμόρφωση που παρέχει το CCMC σε μικρές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχει βοηθήσει τις οργανώσεις αυτές να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες ούτως ώστε να αντιμετωπίζουν με αυτοπεποίθηση τόσο τα ΜΜΕ όσο και την εμπλοκή τους με άλλες οργανώσεις και το κοινό. Μεγάλη ζήτηση υπάρχει κυρίως για την δημιουργία σύντομων βίντεο και για επιμόρφωση σε εξειδικευμένα θέματα. Αυτές οι υπηρεσίες συντελούν στην ανάπτυξη της οργανωσιακής δυνατότητας των οργανώσεων και τις βοηθούν να επεκταθούν.

Οι ικανότητες που καλλιεργεί το CCMC σε θέματα επικοινωνίας και προβολής συντελούν με τη σειρά τους στη μεγαλύτερη συμμετοχή σε εκδηλώσεις και δραστηριότητες που διοργανώνουν οι διάφορες οργανώσεις. Το CCMC ενισχύει επίσης την ενημέρωση και τη συμμετοχή με το να

προβάλλει τις οργανώσεις και τις εκδηλώσεις τους μέσω του ημερολογίου εκδηλώσεων που υπάρχει στην ιστοσελίδα του. Κατά τον ίδιο τρόπο βοηθά και η αποτελεσματική επικοινωνία με τα κύρια ΜΜΕ συμβάλλοντας ταυτόχρονα και στην ενημέρωση άλλων οργανισμών και του ευρύτερου κοινού για τις δραστηριότητες της Κοινωνίας των Πολιτών. Πράγματι, το CCMC έχει συνάψει σχέσεις με σημαντικά άτομα στον χώρο των μίντια κυρίως μέσω του έργου «Πρωτοβουλία Συνεργασίας Μέσων Επικοινωνίας», το οποίο έχει συμβάλει στην ευρύτερη γνωστοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και ζητημάτων που αφορούν στα ΜΜΕ, μέσω συνεντεύξεων και συναντήσεων, όπως επίσης και μέσω δύο συνεδρίων με άτομα από τον χώρο των μέσων επικοινωνίας, το οποίο οργάνωσε ως μέρος των δραστηριοτήτων του. Παρόλ' αυτά, η εμπλοκή δυσπρόσιτων ομάδων της κοινωνίας αποδείχτηκε πιο προβληματική, κυρίως λόγω της απόστασης και στενότητας χρόνου. Προς αντιμετώπιση του σκοπέλου αυτού μέσα στο 2011 το CCMC έθεσε σε εφαρμογή μια πρωτοβουλία για περιοδεία σε όλο το νησί και για διοργάνωση αριθμού εργαστηρίων.

Μέσω της διάχυσης πληροφοριών σχετικά με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και των δραστηριοτήτων τους το CCMC συμβάλλει στη διαφάνεια των οργανώσεων αυτών και στη βελτίωση της ικανότητάς τους να προβάλλουν τους εαυτούς τους καθαρά και με θετικό τρόπο στο κοινό. Αυτό ενισχύει την εμπιστοσύνη του κοινού στις ΟΚΠ, ενώ παράλληλα αυξάνει την αξιοπιστία του CCMC και των ανθρώπων του.

Διασύνδεση (bridging): προωθώντας την εμπλοκή των δύο κοινοτήτων και αισθήματα αλληλεξάρτησης

Είναι κοινός τόπος ότι τα κοινοτικά μέσα παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της διαφορετικότητας μέσω μορφών έκφρασης που βρίσκονται στη βάση της κοινότητας (grassroots) και είναι γενικώς διαδεδομένα στην Ευρώπη.⁷ Το CCMC συνιστά μια ευκαιρία για την ενίσχυση αυτής της πτυχής της κοινωνίας των πολιτών στην Κύπρο η οποία παραμένει αδύναμη. Ως εκ τούτου, παρέχει και τη δυνατότητα οικοδόμησης εμπιστοσύνης μέσω της ανάπτυξης της επικοινωνίας, της ενημέρωσης και της κατανόησης μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Η τοποθεσία του Κέντρου στη νεκρή ζώνη παρέχει έναν κοινό, ουδέτερο χώρο όπου οι δύο κοινότητες μπορούν να έρθουν πιο κοντά. Γενικότερα, από τότε που άνοιξαν τα σημεία ελέγχου η ουδέτερη ζώνη έχει μετατραπεί σε κομβικό σημείο για πολλές διακοινοτικές δραστηριότητες. Το CCMC προσελκύει συνεχώς καινούργια πρόσωπα στις δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών λόγω της ευκολίας πρόσβασης, της δωρεάν κατάρτισης που παρέχει, αλλά και του θεματικού προσανατολισμού της επιμόρφωσης αυτής. Δεξιότητες που σχετίζονται με τα μέσα επικοινωνίας και την τεχνολογία προσελκύουν το ενδιαφέρον κυρίως της νεολαίας. Η νέα γενιά είναι αυτή που θα πρέπει να αποτελέσει το επίκεντρο για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και συμφιλίωσης του αύριο.

Ο αντίκτυπος των διακοινοτικών προγραμμάτων στο ευρύτερο κοινό μπορεί να φαίνεται μικρός στην Κύπρο, αλλά η αξία του για τους συμμετέχοντες είναι τεράστια. Αυτά τα οφέλη θα πρέπει να εξεταστούν στα ευρύτερο πλαίσιο του τι μπορεί να επιτευχθεί, εάν υπάρξει συμφωνία για λύση σε επίπεδο πολιτικό. Οι αυξημένες επαφές και η προσοχή γύρω από ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος που προωθεί το CCMC και άλλες οργανώσεις, συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αλληλοκατανόησης και του αλληλοσεβασμού μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η επικοινωνία και η συνεχής διάχυση πληροφοριών είναι, κατά συνέπεια, ζωτικής σημασίας για τη διαδικασία αυτή. Το CCMC παρέχει ένα μη ανεξάρτητο μέσο για το σκοπό αυτό, ενώ αναπτύσσει παράλληλα τις δεξιότητες άλλων ούτως ώστε η συμμετοχή τους σε αυτή τη διαδικασία να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Το CCMC έχει συνδέσμους με αριθμό εξωτερικών φορέων, μεταξύ αυτών και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών, αν και το μεγαλύτερο μέρος των προσπαθειών του

⁷ Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών (2011) 'Fast facts: UNDP-ACT in Cyprus, CCMC', προσβάσιμο στη διεύθυνση http://www.undp-act.org/data/fast_facts_ccmc.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 30 Αυγούστου 2011).

επικεντρώθηκε στην παροχή βοήθειας στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για την επιτέλεση του επικοινωνιακού τους ρόλου. Κάτι τέτοιο δίνει τη δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να ενημερώνουν το κοινό για τους στόχους και τα επιτεύγματά τους, ενώ αυτή η αυξημένη ορατότητα διευκολύνει και την εξασφάλιση χρηματοδότησης. Ένα σημαντικό κενό το οποίο παρεμποδίζει τον ρόλο που διαδραματίζουν οι οργανισμοί της κοινωνίας των πολιτών σε σχέση με την κοινωνική ανάπτυξη της κυπριακής κοινωνίας εντοπίζεται στον περιορισμένο χώρο/χρόνο που παρέχουν τα μέσα επικοινωνίας σε τοπικές ομάδες για να εκφράσουν τις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντά τους. Σε μια προσπάθεια εξομάλυνσης του προβλήματος αυτού το CCMC έχει συνάψει αρκετές επίσημες συμφωνίες με τα κυριότερα μέσα επικοινωνίας, οι οποίες στοχεύουν στην ενδυνάμωση της ορατότητας της κοινωνίας των πολιτών στις δύο κοινότητες. Ανάμεσα σε αυτές περιλαμβάνεται μια συμφωνία με τουρκοκυπριακούς τηλεοπτικούς σταθμούς για τη προβολή δέκα εκπομπών αφιερωμένων στις ΟΚΠ κατά τις οποίες αντιπρόσωποι των οργανώσεων αυτών θα καλούνται για να μιλήσουν και να προβάλουν το έργο τους. Αντιπρόσωποι των οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν επίσης σε μια ραδιοφωνική εκπομπή στο *Ράδιο Mayis* την οποία συντονίζει το προσωπικό του CCMC σε τακτική βάση.

Ο συντονιστής του έργου για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ΜΜΕ (CMI) στις δυο κοινότητες, συνέβαλε ουσιαστικά και σε άλλο ένα σημαντικό βήμα σε σχέση με τη δημιουργία συμπράξεων- στη σύσταση του *Anahtar Media*, το οποίο αποτελεί από κοινού εγχείρημα του *Ράδιο Αστρα* (στην ελληνοκυπριακή κοινότητα) και του *Ράδιο Mayis* (στην τουρκοκυπριακή κοινότητα) με το CCMC να είναι ο τρίτος εταίρος. Οι δύο ραδιοφωνικοί σταθμοί μετέδωσαν την πρώτη ζωντανή εκπομπή τους από το *Σπίτι για τη Συνεργασία* τον Ιούνιο του 2011, για να σημάνουν τη λήξη του διήμερου συνεδρίου που οργάνωσε το CMI. Αυτό καταδεικνύει ότι ακόμη και υπό τις παρούσες συνθήκες η συνεργασία των μέσων επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο κοινότητες είναι εφικτή, και ελπίζει κανείς ότι το εγχείρημα αυτό θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης για επαγγελματίες στον χώρο των ΜΜΕ σε όλο το νησί.

Αν και υπάρχει μεγάλη διαφορά από το να ενημερώνεις την κοινή γνώμη μέχρι να μπορείς να επηρεάζεις την δημόσια πολιτική που ακολουθείται, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα κοινοτικά μέσα έχουν αναπτυχθεί σε πάρα πολλές χώρες στην Ευρώπη. Αυτό έδειξε ότι συμβάλλει δραστικά στην ενδυνάμωση του αισθήματος κοινωνικής συνοχής και στην προαγωγή της κοινωνικής εμπλοκής μέσω της συνεισφοράς για πιο συμμετοχικές μορφές διακυβέρνησης και δημοκρατίας. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να διαδραματίσουν έναν πιο ενεργό ρόλο στις ανοιχτές διαβουλεύσεις για θέματα σχεδιασμού πολιτικής ούτως ώστε αντιπρόσωποι του κοινού να προβαίνουν σε πιο ενημερωμένες αποφάσεις σχετικά με σημαντικά ζητήματα.

Μελέτη περίπτωσης 6: Έργο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κοντέας

Εισαγωγή

Το χωριό της Κοντέας βρίσκεται στην πεδιάδα της Μεσαορίας. Μετά τον πόλεμο του 1974, οι Ελληνοκύπριοι κάτοικοι της Κοντέας εκτοπίστηκαν στο νότιο τμήμα του νησιού και στο χωριό εγκαταστάθηκαν Τουρκοκύπριοι που εκτοπίστηκαν από χωριά της επαρχίας Λεμεσού. Ένας μικρός αριθμός ατόμων από τα Άδανα της Τουρκίας επίσης εγκαταστάθηκε εκεί το 1976. Μετά το 1975 η Κοντέα μετονομάστηκε σε Türkemenköy· το όνομα Κοντέα, όμως, είναι ακόμη εν χρήση από τους Τουρκοκυπρίους. Η Κοντέα ήταν ελληνοκυπριακό χωριό, ενώ τα γειτονικά χωριά ήταν κατά κύριο λόγο τουρκοκυπριακά ή μεικτά. Αναφερόμενοι στο γεγονός αυτό, οι προηγούμενοι κάτοικοι της Κοντέας υποστηρίζουν ότι οι σχέσεις μεταξύ των Ελληνοκυπρίων κατοίκων της Κοντέας και των Τουρκοκυπρίων στα γειτονικά χωριά ήταν αρμονικές. Συχνά οι προηγούμενοι κάτοικοι αποδίδουν την προθυμία, τόσο τη δική τους όσο και των Τουρκοκυπρίων, να μετέχουν από κοινού σε διακοινοτικές δραστηριότητες σε αυτό το ιστορικό καλών σχέσεων.

Η αρχική ιδέα για το έργο αυτό προήρθε από προηγούμενους κατοίκους οι οποίοι, επιστρέφοντας στο χωριό μετά το 2003, ανησύχησαν για την εκκλησία του χωριού που βρισκόταν στα πρόθυρα κατάρρευσης. Μετά από συνεννοήσεις αποφάσισαν να ζητήσουν χρηματοδότηση από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για αναστήλωση του ναού, ενώ μετά από περαιτέρω συζήτηση επί του θέματος αποφασίστηκε να διευρυνθεί η πρόταση ώστε περιλάβει τη συντήρηση του συνόλου της πολιτιστικής κληρονομιάς του χωριού. Πριν την κατάθεση της αίτησης στο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών το 2006, οι προηγούμενοι κάτοικοι του χωριού συγκρότησαν μια μη κερδοσκοπική ΜΚΟ, τον Όμιλο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κοντέας, και επιδόθηκαν στην αναζήτηση εταίρου από την τουρκοκυπριακή πλευρά. Εντέλει συνεργάστηκαν με την τουρκοκυπριακή συντεχνία του Επιμελητηρίου Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων και έλαβαν χορηγία από τα Ηνωμένα Έθνη (UNDP - ACT).

Το έργο περιλαμβάνει την αναστήλωση και συντήρηση της ορθόδοξης εκκλησίας και των μοναστηριών, ενός Καθολικού παρεκκλησιού και άλλων κτηρίων και ιστορικών μνημείων. Υπήρξε επίσης μετάπλαση ενός κτήματος με χαρουπιές που φυτεύτηκαν το 1965-66 σε χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο για υπαίθριες δραστηριότητες, ο οποίος ονομάστηκε «Πάρκο Ειρήνης». Το έργο για την Πολιτιστική Κληρονομιά της Κοντέας αποτελεί διακοινοτική πρωτοβουλία, η οποία υιοθετεί μια συμμετοχική προσέγγιση. Αυτό περιλαμβάνει τη θέσπιση ενός μηχανισμού λήψης αποφάσεων ο οποίος στοχεύει στη συμμετοχή και των δύο κοινοτήτων. Το έργο επίσης εδράζεται στη συνεργασία εμπειρογνομόνων και από τις δύο κοινότητες, ενώ επιτρέπει στους νυν κατοίκους της Κοντέας να διαχειρίζονται το έργο και να έχουν λόγο στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται. Εξίσου σημαντικές με τα υλικά αποτελέσματα του έργου, τούτέστιν τα αναστηλωμένα κτήρια, είναι και οι άυλες συνέπειες – οι προσωπικοί δεσμοί που αναπτύχθηκαν μεταξύ των μελών των δύο κοινοτήτων, όπως επίσης και η μεγαλύτερη αλληλοκατανόηση σε σχέση με τον πολιτισμό και τις αντιλήψεις του καθενός.

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): ανάπτυξη των ικανοτήτων, της συμμετοχής, της συνεκτικότητας και της εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα

Οι σημερινοί κάτοικοι συμμετέχουν στο έργο μέσω συζητήσεων με τα μέλη της βασικής ομάδας, η οποία συμμετοχή τους βοήθησε να συνειδητοποιήσουν μπορούν να συμβάλουν στην αλλαγή και βελτίωση της κοινότητας. Η εμπλοκή τους προήγαγε το αίσθημα ιδιοκτησίας της διαδικασίας και του έργου και έδειξε ότι, ως μέλη της κοινότητας, η γνώμη τους λαμβανόταν υπόψη. Η όλη προσπάθεια γι' αυτό το έργο κατέδειξε στους προηγούμενους κατοίκους της Κοντέας ότι είναι εφικτή τόσο η επαφή τους με Τουρκοκυπρίους όσο και η ανάμειξή τους σε ομαδικά έργα προς επίτευξη κοινών στόχων, ενώ τους έδωσε αυτοπεποίθηση να συνεχίσουν το έργο τους. Τα απτά αποτελέσματα της προσπάθειας αυτής περιλαμβάνουν τη σχετική ευκολία πρόσβασης στην Κοντέα από τους προηγούμενους κατοίκους, και το γεγονός ότι αισθάνονται ασφαλείς και μπορούν

να χαίρονται την πολιτιστική τους κληρονομιά. Κάποιοι από τους προηγούμενους κατοίκους δυσκολεύονται να αποδεχθούν το γεγονός ότι τα σπίτια τους τώρα κατοικούνται από άλλους ή ότι δεν μπορούν να τα επισκεφτούν όποτε θέλουν. Παρόλ' αυτά, η συμμετοχή τους στο έργο συνέβαλε θετικά στην αντιμετώπιση συναισθημάτων πικρίας και απογοήτευσης.

Αυτό το έργο έχει βοηθήσει μέλη της βασικής ομάδας στήριξης να αποκτήσουν δεξιότητες όπως η ικανότητα να προσεγγίζουν εκείνους που δεν συμμερίζονται τις απόψεις τους για να ενθαρρύνουν τον διάλογο. Έδωσε επίσης την ευκαιρία σε αυτούς που γνώριζαν ελληνικά ή τουρκικά να εξασκήσουν τη γλώσσα. Επιπλέον, παρά τις αρχικές δυσκολίες εύρεσης τουρκοκύπριου εταίρου και της προετοιμασίας της αίτησης για την χρηματοδότηση, οι προηγούμενοι κάτοικοι κατάφεραν να αποκτήσουν τις απαιτούμενες ικανότητες και γνώση για να υποβάλουν την αίτησή τους επιτυχώς. Το έργο αποτελεί επίσης πλατφόρμα για την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων, καθώς οι προηγούμενοι κάτοικοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις και ηγούνται των αλλαγών. Τέλος, οι εμπειρίες τους έχουν επιτρέψει να μοιραστούν την εμπειρία και τη γνώση που αποκόμισαν με άλλες ομάδες που επιδεικνύουν ενδιαφέρον για τη διεκπεραίωση παρόμοιων έργων.

Από τα πρώτα κίβλας στάδια του έργου, οι σημερινοί κάτοικοι συμμετείχαν σε συζητήσεις και εξέφραζαν τις απόψεις του γύρω από το ζήτημα αυτό. Η εμπλοκή τους στο έργο από την αρχή συνέβαλε στην αυξημένη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα σε εκδηλώσεις που οργανώθηκαν στα πλαίσια του έργου. Κάποιες οικογένειες διατηρούν ακόμη τις επιφυλάξεις τους και αναμένουν να δουν πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα προτού αναμειχθούν πιο ανοικτά. Το έργο, επομένως, παρέχει την ευκαιρία να παρουσιαστούν σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού τα οφέλη που τέτοιες διακοινοτικές προσπάθειες έχουν για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αυξάνοντας έτσι το ενδεχόμενο συμμετοχής σε δραστηριότητες της κοινότητας. Πέρα από την επίσημη συνεργασία, η γνώση που αποκομίστηκε χρησιμοποιήθηκε και για άλλα ζητήματα ανάπτυξης και για να αντιμετωπιστούν προκλήσεις εντός της κάθε κοινότητας.

Η συμμετοχική φύση του έργου συνέβαλε στην αύξηση της εμπιστοσύνης τόσο στους εμπειρογνώμονες όσο και στο έργο γενικότερα. Το έργο αποτελεί μια ασυνήθιστη ευκαιρία, και δίνει πραγματικά κίνητρα, στους αγροτικούς πληθυσμούς να συμμετέχουν σε διακοινοτικές δραστηριότητες. Τα αποτελέσματά του, όντας αμοιβαία για τις δύο κοινότητες και μη ενέχοντας καμία απειλή, έχουν εξασφαλίσει την εμπλοκή ακόμη εκείνων που διατηρούσαν τις επιφυλάξεις τους για τέτοιου είδους συνεργασίες.

Διασύνδεση (bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και του αισθήματος της αλληλεξάρτησης

Το έργο έδωσε το έναυσμα για επαφή και διάλογο μεταξύ των προηγούμενων και των σημερινών κατοίκων της Κοντέας, κάτι το οποίο δύσκολα θα συνέβαινε υπό άλλες περιστάσεις. Οι κάτοικοι που απαρτίζουν την τουρκοκυπριακή κοινοτική επιτροπή του χωριού ενήργησαν ως η γέφυρα ανάμεσα στους προηγούμενους κατοίκους του χωριού και τους σημερινούς κατοίκους και την τουρκοκυπριακή βασική ομάδα για το έργο. Ο διάλογος που αναπτύχθηκε μεταξύ τους συνέβαλε ώστε οι σημερινοί κάτοικοι να κοινοποιούν τις ανησυχίες τους στη βασική ομάδα που απαρτίζεται από εμπειρογνώμονες. Επιπλέον εκδηλώσεις που οργανώθηκαν από τους προϊστάμενους του έργου προσέφεραν την ευκαιρία σε άτομα και από τις δύο κοινότητες να γνωριστούν μεταξύ τους, ενώ η πρόοδος του έργου έχει καταστείλει κάποιες από τις ανησυχίες των πιο διστακτικών κατοίκων.

Δεν υπήρξαν προηγουμένως οποιεσδήποτε δομές για διακοινοτική συνεργασία σε αυτή την κοινότητα, επομένως το έργο αυτό έχει χαράξει νέα μονοπάτια προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς όλοι οι μέτοχοι εργάστηκαν μαζί προς την επίτευξη κοινών στόχων. Αναπτύχθηκαν φιλίες και επαφές και έξω από το πλαίσιο του έργου, ενώ το έργο έφερε κοντά ανθρώπους οι οποίοι υπό άλλες περιστάσεις δεν θα έρχονταν σε επαφή, όπως εκτοπισμένους και άτομα με διαφορετικές πολιτικές απόψεις. Η συντήρηση του χωριού αποτελεί κοινό μέλημα για το οποίο και οι δυο πλευρές στηρίζονται η μια στην άλλη.

Κάποιοι από τους ανθρώπους που συμμετείχαν στις εκδηλώσεις που οργανώθηκαν από το έργο προηγουμένως διέκριντο αρνητικά έναντι της οποιασδήποτε διακοινοτικής επαφής. Όμως, το ενδιαφέρον τους για το έργο και η εμπειρία που αποκόμισαν από την συνέντευξή τους με μέλη της άλλης κοινότητας συνέβαλαν ώστε να διαφοροποιήσουν τις αντιλήψεις τους και να αποβάλουν την απροθυμία τους να συμμετάσχουν σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις. Το έργο προσέφερε επίσης μια εναλλακτική πηγή πληροφοριών για την άλλη κοινότητα, απαλλαγμένη από τις αρνητικές και προκατειλημμένες απόψεις τις οποίες εκφράζουν πολλές φορές πολιτικοί και ΜΜΕ. Το αίσθημα εμπιστοσύνης, το οποίο χτίζεται σταδιακά γύρω από ένα κοινό όραμα και για έναν κοινό σκοπό επιτρέπει σε συμμετέχοντες και από τις δύο πλευρές να εκλάβουν αυτή τη συνεργασία ως ένα βήμα προς μια ευρύτερη λύση στο κυπριακό πρόβλημα.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Η ανάγκη για την εύρεση χρημάτων και οι διαπραγματεύσεις γύρω από εμπόδια γραφειοκρατικής φύσεως απαιτούσαν οι δύο κοινότητες να έρθουν σε επαφή με άτομα και φορείς επιρροής. Παρόμοια ανοίγματα και επαφές με σημαντικά σώματα και ομάδες (π.χ. με την εκκλησία και διάφορα κυβερνητικά σώματα) βοήθησαν ώστε να παρεμποδιστεί η παραπληροφόρηση και οι αρνητικές αντιδράσεις. Η επαφή με τα Ηνωμένα Έθνη (UNDP-ACT) συνέβαλε στην εύρεση χρηματοδότησης για τους σημερινούς κατοίκους, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι τα Η.Ε σήμερα παρουσιάζουν το έργο αυτό ως ένα υποδειγματικό παράδειγμα καλής πρακτικής.

Υπάρχουν σχέδια για επιπρόσθετη παραγωγή πόρων μέσω της διεύρυνσης του έργου. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη του τουρισμού για τις ντόπιες επιχειρήσεις, όπως επίσης και τη συνεχή συντήρηση και χρήση των κτηρίων που έχουν αναστηλωθεί και των χώρων που έχουν δημιουργηθεί. Μολονότι είναι λίγες οι πιθανότητες το έργο αυτό να επηρεάσει την υφιστάμενη πολιτική των δύο πλευρών, έχει προσελκύσει την προσοχή διεθνών οργανισμών - κυρίως του UNDP. Την ίδια στιγμή έχει καταδείξει στις τουρκοκυπριακές τοπικές αρχές ότι τέτοιου είδους έργα, όταν τυγχάνουν της στήριξης των ντόπιων, δύνανται να επιφέρουν κοινωνικά και οικονομικά οφέλη, χωρίς να απαιτείται απαραίτητα πολιτικός ή ιδεολογικός συμβιβασμός σχετικά με το κυπριακό πρόβλημα. Επιπλέον, το έργο αποτελεί εύγλωττο παράδειγμα για το τι μπορούν να πετύχουν οι δύο κοινότητες μαζί μέσω μιας πολιτικής ειρηνικής συμβίωσης – πολιτική την οποία οι ηγεσίες και των δύο κοινοτήτων, τουλάχιστον δημόσια, ενστερνίζονται.

Μελέτη περίπτωσης 7: Οργανισμοί Νεολαίας - HASDER/ Σώμα Ακριτών

Εισαγωγή

Προηγούμενη έρευνα⁸ έδειξε ότι, εν συγκρίσει με τους μεγαλύτερους σε ηλικία, το ποσοστό των νέων που είχε έρθει σε επαφή με άτομα της άλλης κοινότητας είναι κατά πολύ μικρότερο (12% σχέση με 31.4%). Εμφανώς μικρότερο ήταν και το ποσοστό των νέων που είχαν περάσει την Πράσινη Γραμμή (19% σε σύγκριση με 30.6%). Η πιθανότητα όμως οι νέοι να διάκεινται αρνητικά προς την άλλη κοινότητα αποδείχτηκε μεγαλύτερη (38% σε σύγκριση με 28.6%). Αν είναι να υπάρξει όμως μια διακοινοτική πολιτική λύση, είναι πολύ σημαντικό οι νέοι να είναι προετοιμασμένοι να συνεισφέρουν εποικοδομητικά. Αυτή η μελέτη περίπτωσης επικεντρώνεται στη συνεισφορά δύο οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών – μιας στην κάθε κοινότητα – στην εμπλοκή των νέων στη διαδικασία οικοδόμησης ειρήνης και στην ανάπτυξη αισθημάτων εμπιστοσύνης και συμφιλίωσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Το «Σώμα Ακριτών» είναι μια οργάνωση στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, η οποία δημιουργήθηκε το 1998 και έκτοτε διαχειρίζεται από ομάδα νέων η οποία εκλέγεται με δημοκρατικό τρόπο από τα μέλη της. Στόχος της οργάνωσης είναι να εμπλέξει τους νέους σε πρακτικές, δημιουργικές και ευχάριστες δραστηριότητες, να τους ευαισθητοποιήσει γύρω από σημαντικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, και να τους ενθαρρύνει να είναι δραστήριοι πολίτες και να συνεισφέρουν εποικοδομητικά στην κοινωνία. Διοργανώνει σωρεία δραστηριοτήτων γύρω από θέματα όπως η ειρήνη, ο ρατσισμός, το περιβάλλον και η ασφάλεια. Το Σώμα Ακριτών έχει έδρα του τη Λευκωσία και αριθμεί 200 ενεργά μέλη, ενώ έχει και αδερφή ομάδα στην Πάφο. Από το 2002 ασχολείται ενεργά με την οικοδόμηση της ειρήνης.

Το τουρκοκυπριακό Ίδρυμα Λαϊκής Τέχνης HASDER ξεκίνησε ως οργάνωση το 1977 και το 2001 μετεξελίχθηκε σε ίδρυμα. Αποτελεί μια από τις δημοφιλέστερες οργανώσεις λαϊκής τέχνης με μέλη από όλες τις ηλικίες, όπως παιδιά, νέους και ενήλικες. Στόχος του ιδρύματος είναι η διάσωση και προώθηση της κυπριακής λαϊκής παράδοσης. Περιλαμβάνει μια λέσχη νέων και μια λέσχη για παιδιά και, εκτός από την παροχή του χώρου, διοργανώνει αριθμό δραστηριοτήτων για τη νεολαία. Επιπλέον διαθέτει Ινστιτούτο Λαϊκής Τέχνης και ένα παραδοσιακό εργαστήριο χειροτεχνίας όπου κανείς μπορεί να παρακολουθήσει μαθήματα. Το HASDER είναι μέλος του τουρκοκυπριακού Δικτύου MKO, που υπήρξε πρωτοβουλία του MC-Med. Συμμετέχει και υποστηρίζει δραστηριότητες οι οποίες διοργανώνονται από το πιο πάνω Δίκτυο, όπως για παράδειγμα η άσκηση πίεσης στους ηγέτες των δύο κοινοτήτων για επίτευξη λύσης στο κυπριακό πρόβλημα.

Και οι δύο οργανώσεις είναι μέλη του Κυπριακού Δικτύου για την Ανάπτυξη των Νέων που χρηματοδοτείται από τα Ηνωμένα Έθνη μέσω του οποίου συνεργάζονται με άλλες δέκα οργανώσεις νεολαίας και από τις δύο κοινότητες. Επιπροσθέτως, το HASDER και το Σώμα Ακριτών οργανώνουν και συμμετέχουν σε ενδο-κοινοτικές και πολύ-κοινοτικές εκδηλώσεις και καλοκαιρινές κατασκηνώσεις, όπως επίσης και σε εργαστήρια που στόχο έχουν τόσο την πρόοδο της νεολαίας στους κόλπους της δικής τους κοινότητας, όσο και την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση αλλά και την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης μεταξύ των νέων σε όλη την Κύπρο.

Ευρήματα

Δέσμευση (bonding): ανάπτυξη των ικανοτήτων, της συμμετοχής, της συνεκτικότητας και της εμπιστοσύνης μέσα στην κοινότητα.

Και οι δύο οργανώσεις προσπαθούν να ενδυναμώνουν το αίσθημα αυτοπεποίθησης και τις δεξιότητες των μελών τους με διάφορους τρόπους. Το Σώμα Ακριτών προετοιμάζει σταδιακά τους νέους αρχικά μέσα από σύντομες διακοινοτικές δραστηριότητες, οι οποίες δεν απαιτούν ιδιαίτερο βαθμό αφοσίωσης και αργότερα με τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που απαιτούν

⁸ Sitas, A., D. Latif και N. Loizou (2007) 'Prospects of Reconciliation, Co-Existence and Forgiveness in Cyprus in the Post-Referendum Period', PRIO Report 4/2007, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα www.prio.no/files/manual-import/cyprus/1740_Report_4_07.pdf (τελευταία πρόσβαση 30 Αυγούστου 2011).

μεγαλύτερο βαθμό αφοσίωσης, όπως εκπαιδευτικά ταξίδια στο εξωτερικό. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα μέλη της λέσχης νέων του HASDER τα οποία είχαν περιορισμένη εργασιακή εμπειρία και ειδικές δεξιότητες εξέφρασαν την άποψη ότι η συμμετοχή τους στη λέσχη νέων του ιδρύματος τους βοήθησε να αναπτύξουν τη “χρησιμότητα” και τις δυνατότητές τους. Επιπλέον, μέλη της λέσχης νέων τα οποία ήταν νέοι επαγγελματίες μπόρεσαν να συνεισφέρουν στο ίδρυμα με τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους.

Αυτοί που κατέχουν ηγετικούς ρόλους και στις δύο οργανώσεις έχουν αντιληφθεί ότι η ανάπτυξη της ικανότητας των νέων να «συνευρίσκονται» με την άλλη κοινότητα αποτελεί προϋπόθεση για αποτελεσματικότερη επαφή. Όσον αφορά στο Σώμα Ακριτών, η βοήθεια προς τα μέλη του για την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων θεωρείται ζωτικής σημασίας και υλοποιείται μέσω της υποστήριξης και «έκθεσης» των νέων μελών στην έρευνα, την κριτική σκέψη και σε καινούργιες εμπειρίες. Το Σώμα Ακριτών απαιτεί επίσης από τους μεγαλύτερους να μεταλαμπαδεύουν τις γνώσεις και δεξιότητες τους στους μικρότερους, προτρέποντας την κάθε ηλικιακή ομάδα να υποστηρίζει την αμέσως προηγούμενη κατά τη διάρκεια των συναντήσεών τους κάθε Σάββατο. Και η λέσχη νεολαίας του HASDER παίζει καθοριστικό ρόλο στην προσωπική ανέλιξη των νέων και συμβάλλει στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των αξιών τους, όπως επίσης και του κοινωνικού τους κύκλου. Μέσα από δραστηριότητες και διάφορα πρότζεκτ, το τμήμα νέων προσφέρει διαδραστικές ευκαιρίες μάθησης έξω από τα πλαίσια του επίσημου σχολικού συστήματος.

Και οι δύο ομάδες ενθαρρύνουν την ενεργή ενασχόληση των νέων με θέματα που είναι σημαντικά τόσο για τους ίδιους όσο και για τις κοινότητές τους. Για παράδειγμα, το ίδρυμα HASDER σχεδιάζει τακτικές δραστηριότητες με θέματα από την τοπική και διεθνή επικαιρότητα. Επίσης, η ηγεσία του Σώματος Ακριτών έχει στηρίξει και προτρέψει τα νεαρότερα μέλη του να αναζητούν τρόπους με τους οποίους να στρέφουν την προσοχή των μέσων επικοινωνίας στις δραστηριότητές τους έτσι ώστε να κοινοποιούν τις εμπειρίες τους σε ένα ευρύτερο κοινό. Για αυτό το σκοπό το Σώμα Ακριτών συνεργάζεται στενά και με άλλες οργανώσεις και ομάδες, όπως το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών και άλλες οργανώσεις της κοινότητας, ούτως ώστε οι νέοι να μπορούν να επωφελούνται και από την τεχνογνωσία των ειδικών, για παράδειγμα στο θέμα του περιβάλλοντος ή της υγείας. Το HASDER επιτυγχάνει τη δικτύωσή του κυρίως μέσω της διοργάνωσης κοινοτικών εκδηλώσεων οι οποίες έχουν ως στόχο να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των ΜΜΕ ούτως ώστε το μήνυμά του να έχει μεγαλύτερη απήχηση. Τέτοιες εκδηλώσεις παρέχουν τη δυνατότητα και σε άλλες ΟΚΠ να προβάλουν το έργο τους. Αν και οι δύο ομάδες έχουν ως βάση τους τη Λευκωσία, μόνο το HASDER πραγματοποιεί συχνές εκδηλώσεις που εκτείνονται πέρα από τα όρια της πόλης.

Με την πάροδο του χρόνου και οι δύο οργανώσεις έπρεπε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη, ειδικά των γονιών. Οι γονείς πλέον θεωρούν ότι οι οργανώσεις αυτές παρέχουν ασφάλεια στα παιδιά τους και ότι οι διακοινοτικές δραστηριότητες που διοργανώνουν δεν εμπεριέχουν τον οποιονδήποτε κίνδυνο. Εκστρατείες ενημέρωσης και ανταλλαγής εμπειριών, εκθέσεις με τα έργα των νέων και δελτία τύπου έχουν βοηθήσει στην ανταλλαγή πληροφοριών και πηγών με την κοινότητα.

Διασύνδεση (Bridging): προώθηση της εμπλοκής των δύο κοινοτήτων και του αισθήματος αλληλεξάρτησης

Η μακρόχρονη συνεργασία μεταξύ του Σώματος Ακριτών και του HASDER ξεκίνησε αρχικά μέσα από δραστηριότητες κοινωνικοποίησης, όπως κατασκηνώσεις κατά τη διάρκεια ενός σαββατοκύριακου. Η «ένταση» της συνεργασίας αυτής κυμαινόταν ανάλογα με την εκάστοτε πολιτική κατάσταση. Οι διάφορες κοινές δραστηριότητες και εκδηλώσεις που προάγουν την ψυχαγωγία των νέων συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος διαλόγου και φιλίας για τη νεολαία. Μέσω της εγγραφής τους στο Δίκτυο για την Ανάπτυξη των Νέων Κύπρου και οι δύο οργανώσεις παρέχουν στα νεαρά μέλη τους επιπρόσθετες ευκαιρίες για επιμόρφωση,

κοινωνικοποίηση και διάλογο. Ταυτόχρονα, ο φόβος για την ασφάλεια των παιδιών σε αυτές τις εκδηλώσεις και η γελοιοποίηση τους ή η πιθανώς αρνητική κριτική από κάποιους συνομηλίκους

τους για την ενασχόληση τους με την άλλη κοινότητα αποτελούν συνεχιζόμενες προκλήσεις, τις οποίες και οι δύο οργανώσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Ένωση (linking): επαφές, πόροι και πολιτική επιρροής

Οι σχέσεις μεταξύ των ΟΚΠ γενικότερα και αυτών που είναι αναμεμιγμένοι στο σχεδιασμό δημόσιας πολιτικής δεν υπήρξαν ιδιαίτερα παραγωγικές τα τελευταία χρόνια σε σχέση με τον επηρεασμό της πολιτικής, εν μέρει λόγω της έλλειψης αναγνώρισης της αξίας της κοινωνίας των πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών έχει καταβάλει προσπάθειες για υπερκέραση του προβλήματος αυτού υψώνοντας τη φωνή της και καταβάλλοντας προσπάθειες να ασκήσει πίεση μέσα από ένα αριθμό πρωτοβουλιών και δικτύων. Το HASDER συγκεκριμένα έχει συμβάλει θετικά στην άσκηση πίεσης σε ομάδες συμφερόντων και σε γενικότερες εκστρατείες που, είτε ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μελών του, είτε σχετίζονται με την αναγνώριση του ρόλου και της αξίας της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα.

Αμφότερα, το Σώμα Ακριτών και το HASDER, διατηρούν συνεργατικές και εργασιακές σχέσεις με το UNDP μέσω του Κυπριακού Δικτύου για την Ανάπτυξη των Νέων. Αν και οι δώδεκα οργανώσεις δεν αφορούν όλες νέους, το Δίκτυο προσφέρει εντούτοις ευκαιρίες στο Σώμα Ακριτών και το HASDER να έρθουν σε επαφή με οργανώσεις με καλύτερη στρατηγική τοποθέτηση, αλλά και να βρουν πολύτιμους εταίρους για διακοινοτικές δραστηριότητες. Οι δύο οργανώσεις είναι επίσης μέλη σε άλλα δίκτυα μέσα στα πλαίσια της κοινότητάς τους. Το HASDER αντιπροσωπεύεται στο τουρκοκυπριακό Δίκτυο ΜΚΟ Κύπρου, και το Σώμα Ακριτών είναι μέλος στο Συμβούλιο Νεολαίας Κύπρου. Μέλη του Σώματος Ακριτών και του HASDER έχουν συμμετάσχει σε ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα, είτε για να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους από εκπαιδευτικά ταξίδια και διακοινοτικές συναντήσεις, είτε για να εκφράσουν τις θέσεις τους σχετικά με διάφορα επίκαιρα θέματα και προβληματισμούς της κοινότητάς τους.

Συζήτηση: Κάνοντας τη διαφορά

Οι περιπτώσιολογικές μελέτες που παρουσιάστηκαν περιληπτικά εδώ καταδεικνύουν πώς οι ΟΚΠ συμβάλλουν στη σύσφιγξη των σχέσεων στα πλαίσια μιας κοινότητας, στη γεφύρωση μεταξύ των δύο κοινοτήτων και στη σύνδεση με φορείς, οργανισμούς και χρηματοδότες τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Επίσης καταδεικνύεται πώς μέσω της δράσης τους δύνανται να συμβάλουν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κύριων κοινοτήτων. Αυτές οι μελέτες περίπτωσης παρέχουν βαθιά γνώση για τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή έκβαση των πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών, όπως επίσης και για τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι είναι ανασταλτικοί ή παρουσιάζουν προκλήσεις. Επιπλέον, εντοπίζουν στοιχεία-κλειδιά που μπορούν να ληφθούν υπόψη προς ανάσχεση των προκλήσεων και βελτίωση υφιστάμενων πρακτικών.

Δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο: ανάπτυξη της δράσης της κάθε κοινότητας

Οι ΟΚΠ συμβάλλουν στη δημιουργία πιο συνδεδεμένων και συνεκτικών κοινοτήτων στην Κύπρο μέσω της δημιουργίας της κατάλληλης υποστηρικτικής υποδομής, όπως ο σχεδιασμός και η στήριξη δικτύων, η ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών μέσω της παροχής προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων, η χαλύβδωση της εμπιστοσύνης και η προαγωγή πιο ενεργών και ενημερωμένων κοινοτήτων. Εδώ εντάσσεται και η ενασχόληση με τμήματα της κοινωνίας που δεν είχαν προηγούμενη εμπλοκή σε δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών, όπως δυσπρόσιτα και περιθωριοποιημένα τμήματα του πληθυσμού. Οι ΟΚΠ αυξάνουν την εμπιστοσύνη του κοινού προς αυτές, αφενός μέσω της διεύρυνσης της ορατότητας και της αύξησης της αποτελεσματικότητάς τους, και αφετέρου προωθώντας τον ρόλο και την αξία της κοινωνίας των πολιτών για την αντιμετώπιση ενός ευρέος φάσματος ζητημάτων. Οι ΟΚΠ συμβάλλουν επίσης στη διαμόρφωση πιο συνδεδεμένων κοινωνιών μέσω της προώθησης συμπράξεων για την επίτευξη κοινών στόχων.

Συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο: προώθηση σχέσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων

Οι ΟΚΠ κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν και την εμπιστοσύνη που επιτεύχθηκε βοηθώντας την κοινότητά τους να αυξήσει το επίπεδο και τη δυνατότητα εμπλοκής των μελών της με την άλλη κοινότητα. Η συνδρομή αυτή περιελάμβανε την από κοινού ανάπτυξη δραστηριοτήτων και διαλόγου, τη βελτίωση της ποιότητας των δομών και των διαδικασιών συμμετοχής, τη βελτίωση ή αύξηση της κατανόησης της αλληλεξάρτησης που υπάρχει ανάμεσα στις δύο κοινότητες, και την ανάπτυξη της προθυμίας εκάστης κοινότητας να εμπλακεί με την άλλη.

Όλα αυτά ενδυναμώνουν την επίγνωση της κάθε κοινότητας και την ικανότητά της να αντιμετωπίζει ζητήματα που προκύπτουν από τη διαίρεση. Οι επτά μελέτες περίπτωσης δείχνουν εύγλωττα πώς τα εμπλεκόμενα μέρη κατάφεραν να βρουν και να υιοθετήσουν νέες ιδέες και προσεγγίσεις με στόχο την προώθηση της συμμετοχής και τη γεφύρωση ανάμεσα στις δύο κοινότητες, όπως επίσης και τη μελέτη των αναγκών κάθε κοινότητας σε σχέση με το ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο.

Ενωτικό κοινωνικό κεφάλαιο: ενίσχυση σχέσεων με φορείς με επιρροή και πόρους

Οι σχέσεις ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και των φορέων με δύναμη και επιρροή στην Κύπρο (πολιτικών, δημόσιων φορέων, και υπευθύνων για χάραξη στρατηγικής) σε γενικές γραμμές υπήρξαν ανεπαρκείς. Παρόλ' αυτά, οι σχέσεις με διεθνείς οργανισμούς χρηματοδότησης, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) υπήρξαν πολύ πιο ανεπτυγμένες. Τέτοιου είδους επαφές μπορούν να ενισχύσουν το επίπεδο εμπιστοσύνης των ντόπιων ισχυρών αλλά και των δημόσιων φορέων έναντι στις ΟΚΠ. Παράλληλα δύνανται να επηρεάσουν τη χάραξη πολιτικής στρατηγικής σε σχέση με την εφαρμογή ευρωπαϊκών προτύπων που αφορούν στη συμμετοχή των πολιτών, τη συμμετοχική δημοκρατία και την κοινωνική εμπλοκή.

Αυτές οι επαφές, σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες για εξεύρεση χρημάτων έδωσαν την ευκαιρία στις ΟΚΠ να βρουν επιπλέον πόρους για τις δύο κοινότητες για την οικοδόμηση ειρήνης και άλλα σχετικά έργα. Επίσης, οι ΟΚΠ παρείχαν φωνή σε όσους ήταν αναμειγμένοι σε τέτοιες δραστηριότητες μέσω της εδραίωσης και βελτίωσης των σχέσεων με τα ΜΜΕ.

Συζήτηση: προκλήσεις

Η έρευνά μας εντόπισε επίσης και έναν αριθμό προκλήσεων τις οποίες οι ΟΚΠ έχουν να αντιμετωπίσουν. Οι προκλήσεις αυτές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε αυτές που αφορούν εσωτερικά ζητήματα, εξωτερικές επαφές και πολιτικούς περιορισμούς

Εσωτερικά Ζητήματα

Βιωσιμότητα και συνέχεια

Τρία κρίσιμα ζητήματα που επηρεάζουν την ευελιξία των ΟΚΠ στην Κύπρο είναι α) η βιωσιμότητα και η χρηματοδότηση, β) η στελέχωση, γ) η διαχείριση δικτύων. Καταρχάς, μια βασική πρόκληση αποτελεί η εξεύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης. Η διαδικασία χρηματοδότησης δυσχεραίνεται από την υφιστάμενη νομοθεσία, η οποία επιτρέπει φορολογικές απαλλαγές μόνο για εισφορές που γίνονται σε εγκεκριμένα φιλανθρωπικά ιδρύματα, αποκλείοντας έτσι πολλές ΟΚΠ. Παρόλ' αυτά, η αναθεώρηση της νομοθεσίας στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, η οποία επιτελείται σε συνεργασία με τις ΟΚΠ, αναμένεται ότι θα συμβάλει στην εξυγίανση της υφιστάμενης κατάστασης καθώς θα επιτρέπει και την εγγραφή οργανώσεων δημόσιας ωφέλειας που θα είναι δικαιούχοι τέτοιων εισφορών. Επίσης, η ένταξη στην Ενωμένη Ευρώπη έχει δημιουργήσει επιπρόσθετες ευκαιρίες χρηματοδότησης, για παράδειγμα μέσω της συμμετοχής σε διεθνείς πλατφόρμες. Κατά δεύτερο λόγο, αν και το 2011 η ενημερωμένη αναφορά του CIVICUS⁹ κατέδειξε ότι υπήρξαν θετικές εξελίξεις από το 2005, ο «τρίτος τομέας» ακόμη δεν παρέχει επαγγελματική ασφάλεια και θελκτικά οφέλη. Το πρόβλημα οξύνεται λόγω της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει ψηλό ποσοστό εναλλαγής του προσωπικού που εργάζεται στην κοινωνία των πολιτών, καθώς υπάρχει δυνατότητα εξασφάλισης πιο σίγουρης θέσης στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, με αποτέλεσμα η κοινωνία των πολιτών να χάνει πολύτιμη εμπειρία και τεχνογνωσία. Μολονότι η εναλλαγή του προσωπικού δύναται να ενισχύσει την τεχνογνωσία και τα κίνητρα μιας ομάδας, συχνή εναλλαγή ενδέχεται να έχει δυσμενή αντίκτυπο στην ομάδα και στη συνέχεια του έργου της. Παρόλ' αυτά μεγαλύτερες οργανώσεις στήριξης κατάφεραν να διατηρήσουν ένα επίπεδο συνέχειας διατηρώντας έναν πυρήνα προσωπικού για μεγάλο χρονικό διάστημα και διατηρώντας επαφή με άλλους σε επίπεδο συμβουλευτικό. Κατά τρίτο λόγο, μολονότι ένας σημαντικός παράγοντας για την αποτελεσματική εργασία είναι η διαχείριση δικτύων οι ΟΚΠ δυσκολεύονται να διατηρήσουν τα δίκτυα σε λειτουργία, σε μεγάλο βαθμό λόγω της έλλειψης χρόνου και προσωπικού. Πρωτοβουλίες όπως το ENGAGE συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής παρέχοντας βοήθεια η οποία επιτρέπει σε ΟΚΠ και φορείς χρηματοδότησης να αφιερώνουν τον απαιτούμενο χρόνο στη διαχείριση των δικτύων.

Έλεγχος και Αξιολόγηση

Αυτό είναι ένα γενικότερο ζήτημα το οποίο προκύπτει από την έρευνα. Η διαδικασία ελέγχου και αξιολόγησης δεν είναι πάντοτε επίσημα ενταγμένη στη διεκπεραίωση έργων, ειδικά όταν δεν υπάρχει συγκεκριμένο κονδύλι για την αξιολόγηση. Παρόλ' αυτά, κάποιες φορές εξωτερική αξιολόγηση έχει ενσωματωθεί σε αρχικές προτάσεις έργων, όπως συνέβη με το ENGAGE. Όταν οι αξιολογήσεις επικεντρώνονται κυρίως στη διαδικασία και την απήχηση ενός έργου, μπορούν να παρέχουν εισηγήσεις ανεκτίμητης αξίας. Αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει και τα αποτελέσματα, όπως αυτά σε σχέση με τα αισθήματα εμπιστοσύνης και την οικοδόμηση ειρήνης.

Εξωτερικές Επαφές

Ενδοκοινοτική και διακοινοτική εμπλοκή

Καθώς οι ΟΚΠ προσπαθούν να δραστηριοποιηθούν τόσο σε ενδοκοινοτικό όσο και σε διακοινοτικό επίπεδο, αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με την αύξηση της συμμετοχής στην κοινωνία των πολιτών, με γλωσσικά ζητήματα, με τον χειρισμό της εκτεταμένης καχυποψίας που χαρακτηρίζει

⁹ CIVICUS (2011) 'Civil Society Index Report for Cyprus: A Map for the Future- 2011', Λευκωσία: The Management Centre και Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ.

την κυπριακή κοινωνία, και με τη συνεργασία με τα ΜΜΕ για την προαγωγή του προφίλ της κοινωνίας των πολιτών.

Η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής σε εκδηλώσεις της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί μια από τις κατεξοχήν προκλήσεις, κυρίως όσον αφορά σε διακοινοτικές εκδηλώσεις, απουσία του ενδεχομένου μιας άμεσης πολιτικής λύσης. Πολλά μέλη της κοινωνίας των πολιτών είναι εθελοντές και η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες επιμόρφωσης και δικτύωσης πέραν αυτών που οργανώνουν οι ομάδες στις οποίες πρόσκεινται προσθέτουν περαιτέρω πίεση στο χρόνο και την ενέργειά τους. Οι οργανισμοί στήριξης ΜΚΟ κάνουν προσπάθειες να προσαρμόσουν κατάλληλα τα σεμινάρια και τις εκδηλώσεις τους έχοντας υπόψη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πολλές μικρότερες ΜΚΟ. Επιμορφωτικά μαθήματα περιορισμένης χρονικής διάρκειας και συγκεκριμένου προσανατολισμού, όπως επίσης και η έμφαση στην πρακτική εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης και των δεξιοτήτων μπορούν επίσης να συμβάλουν σε αυξημένη συμμετοχή.

Μια δεύτερη πρόκληση αποτελεί η γλώσσα. Καθώς δεν υπάρχει διγλωσσία (στα ελληνικά και τουρκικά) οι διακοινοτικές εκδηλώσεις γίνονται ανέκαθεν στα αγγλικά. Το γεγονός αυτό εξ ορισμού αποκλείει τμήματα του πληθυσμού που μιλούν λίγα ή καθόλου αγγλικά, με αποτέλεσμα τέτοιου είδους εκδηλώσεις να θεωρούνται περιοριστικές και ελιτιστικές. Μολονότι το κόστος είναι ψηλό, θα πρέπει στις προτάσεις έργων που υποβάλλονται να τίθεται αίτημα για παροχή ταυτόχρονης μετάφρασης όπου κρίνεται χρήσιμο.

Ανέκαθεν τα επίπεδα εμπιστοσύνης στους κόλπους της κυπριακής κοινωνίας υπήρξαν χαμηλά, και οι οργανώσεις έχουν καταβάλει προσπάθειες για να ξεπεραστεί η δυσπιστία αυτή υιοθετώντας μια πιο ανοικτή και διαφανή στάση σε σχέση με το έργο τους, αναπτύσσοντας τον επαγγελματισμό τους, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητά τους, και επιδιώκοντας μια πιο εποικοδομητική σχέση με το κοινό. Η περίπτωση μελέτης «Συνεργασία με Νέους» αποτελεί από παράδειγμα για το πώς δύο οργανώσεις καλλιεργούν καλές σχέσεις, σε αυτή την περίπτωση με τους γονείς, ούτως ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη τους, καθώς αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική επαφή τους με τους νέους και την εμπλοκή αυτών σε διακοινοτικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

Τέλος, τα τελευταία χρόνια οι ΟΚΠ έχουν προβεί σε αρκετές επιτυχημένες προσπάθειες για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ελλιπούς κάλυψης του έργου τους από τα ΜΜΕ. Στις προσπάθειες αυτές συγκαταλέγονται η ίδρυση του διακοινοτικού CCMC και του Ανεξάρτητου Κέντρου Μέσων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, όπως επίσης και η συνεργασία με τον τύπο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση ώστε να εξασφαλιστεί δημοσιοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Παρόλ' αυτά, ομάδες συζήτησης για πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα σε τηλεοπτικά προγράμματα, για παράδειγμα, πολύ σπάνια περιλαμβάνουν επαγγελματίες από την κοινωνία των πολιτών. Μια πρόσφατη εξαίρεση αποτελούν οι έρευνες κοινού για το κυπριακό πρόβλημα Κύπρος 2015 που προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των ΜΜΕ και της κοινής γνώμης. Οι μελέτες περίπτωσης έχουν ρίξει φως σε κάποιους από τους τρόπους με τους οποίους οι οργανώσεις στήριξης της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένου του CCMC, παρείχαν βοήθεια σε άλλους ώστε να αποκτήσουν τις δεξιότητες αυτές και να θέσουν τα θεμέλια για τη σύναψη των κατάλληλων σχέσεων με τα ΜΜΕ.

Δουλεύοντας πέρα από την Πράσινη Γραμμή

Η ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών με κοινό προσανατολισμό, όπως το CYINDEP, το CCMC και το ENGAGE, παρέχει μοναδική και πολύτιμη γνώση για το πώς οι διευθετήσεις για τη διακοινοτική συνεργασία μπορούν να αναπτυχθούν ώστε να ξεπεραστούν χωριστικά ζητήματα. Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορεί να περιλαμβάνουν τη δημιουργία παράλληλων δομών ή διαδικασιών στην κάθε κοινότητα για την αντιμετώπιση ζητημάτων παγκύπριας εμβέλειας.

Η προσέλκυση συμμετεχόντων σε δραστηριότητες που οργανώνονται από την άλλη κοινότητα αποτελεί άλλη μια πρόκληση. Η πρόκληση αυτή είναι μεγαλύτερη όταν η εκδήλωση προνοεί τη συμμετοχή ανηλίκων, οι οποίοι μπορούν να διασχίσουν την Πράσινη Γραμμή συνοδευόμενοι είτε από έναν γονιό είτε από κάποιον ενήλικα ο οποίος συνοδεύει μια ομάδα γονική συναινέσει. Τέτοιου είδους εκδηλώσεις απαιτούν περισσότερο χρόνο για σχεδιασμό, καθώς αναπόσπαστο μέρος της

όλης διαδικασίας αποτελεί και η επαφή με τους γονείς και η διαβεβαίωση τους για την ασφάλεια των παιδιών τους.

Άλλο ένα ευαίσθητο ζήτημα αποτελεί ο χώρος μιας εκδήλωσης στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η διεξαγωγή της οποιασδήποτε εκδήλωσης σε γη ή περιουσία της οποίας η κυριότητα είναι ασαφής ή ανήκε σε ελληνοκύπριο πριν το 1974 θα αποτελούσε σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα για πολλούς ελληνοκύπριους συμμετέχοντες.

Πολιτικοί Περιορισμοί

Η πολιτική κουλτούρα και η γενικότερη στάση προς την κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο, κυρίως σε σχέση με το τμήμα της που εργάζεται για τη συμφιλίωση μεταξύ των δύο κοινοτήτων, δεν συντελούν ώστε να δοθεί πρόσβαση στην κοινωνία των πολιτών ή στους πολίτες γενικότερα σε πολιτικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας για την ειρήνη. Αυτό αφήνει να διαφανεί ένα σοβαρό κενό στην κοινωνία της Κύπρου σε σχέση με το πώς οι πολίτες μπορούν να διαδραματίσουν πιο ουσιαστικό ρόλο στη διακυβέρνηση της χώρας τους, κυρίως με το να:

- επηρεάζουν αλλαγές στη δημόσια στρατηγική ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους
- εφαρμόζουν διεθνή πρότυπα (και πρότυπα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών, και
- να παρέχουν εξέχοντα ρόλο στην κοινωνία των πολιτών για τις ειρηνευτικές διαβουλεύσεις.

Η κατάσταση αυτή συχνά δημιούργησε προβλήματα όπως καχυποψία και ανταγωνισμό εκ μέρους δημόσιων προσώπων (μεταξύ άλλων και πολιτικών) και τμημάτων του πληθυσμού (αριστερούς και δεξιούς). Παρά τις δυσκολίες, οι ΟΚΠ κατάφεραν να ενισχύσουν την επιρροή τους μέσω της δημιουργίας τοπικών δικτύων και της εμπλοκής τους με διεθνή σώματα (όπως Ευρωπαϊκές οργανώσεις και θεσμούς) με απώτερο σκοπό την επίτευξη αλλαγής. Η εξασφάλιση της κατάλληλης κάλυψης από τα ΜΜΕ επίσης συνέβαλε ώστε οι ΟΚΠ να ενισχύσουν την επιρροή τους. Παρόλ' αυτά η επιμόρφωση σε ζητήματα που αφορούν στην άσκηση πίεσης είναι πολύ περιορισμένη, ενώ οι αποφάσεις είθισται να λαμβάνονται κεκλεισμένων των θυρών, καταστάσεις που καθιστούν το έργο των ΟΚΠ ακόμη δυσκολότερο.

Εισηγήσεις

Πιο κάτω παρατίθενται κάποιες εισηγήσεις που απορρέουν από την έρευνά μας και αφορούν τρόπους για βελτίωση της υφιστάμενης πρακτικής και για αντιμετώπιση κάποιων από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία των πολιτών στην Κύπρο.

Επικοινωνία

- εστιακό σημείο σε διακοινοτικές εκδηλώσεις δεν πρέπει να αποτελεί απλώς και μόνο η συνεύρεση με την άλλη κοινότητα αλλά ο σκοπός της εκδήλωσης, ενώ θα πρέπει να υπογραμμίζονται οι λόγοι για τους οποίους η εκδήλωση μπορεί να είναι σημαντική ή χρήσιμη για τους συμμετέχοντες
- καλλιέργεια σχέσεων με δημοσιογράφους και παροχή υλικού το οποίο να είναι έτοιμο προς χρήση
- προσπάθεια συμμετοχής σε τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα με φιλοξενούμενους αντιπροσώπους από τις αρχές, τα πολιτικά κόμματα ή δημόσιους φορείς
- αναγνώριση ότι η λειτουργικότητα του κράτος που θα δημιουργηθεί μετά τη λύση θα είναι δύσκολη, αλλά υπογράμμιση της ανάγκης που υπάρχει οι δύο κοινότητες να εργαστούν μαζί ώστε να βρουν λύσεις και τρόπους για να προχωρήσουν μπροστά
- προώθηση υφισταμένων πετυχημένων συνεργασιών ως μοντέλων για καλή πρακτική

Αύξηση της συμμετοχικότητας

- οργάνωση συζητήσεων στην κάθε κοινότητα ξεχωριστά για συγκεκριμένα ακροατήρια ώστε να προσελκύσουν την προσοχή ατόμων που ενδιαφέρονται για τέτοιου είδους ζητήματα και τα οποία κατά κανόνα δεν θα συμμετείχαν σε άλλες εκδηλώσεις της κοινωνίας των πολιτών
- συνδυασμός στοχευμένων εκδηλώσεων με τον κατάλληλο χώρο διεξαγωγής και τη πρόσκληση ατόμων με επιρροή
- χρήση της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και του τύπου για την αύξηση της ορατότητας της κοινωνίας των πολιτών
- αύξηση της συμμετοχής των νέων της μιας κοινότητας σε εκδηλώσεις που διοργανώνει η άλλη και προσπάθεια να καθησυχαστούν ενδεχόμενες ανησυχίες των γονιών σε σχέση με την ασφάλεια των παιδιών τους. Μέσω της συνεχούς επικοινωνίας μπορούν να συναφθούν στενοί δεσμοί μεταξύ γονιών και ΟΚΠ. Αυτό επιτυγχάνεται πιο εύκολα όταν οι εμπλεκόμενες οργανώσεις έχουν παράδοση και χαίρουν εκτίμησης στην κοινότητά τους
- επιβεβαίωση ότι η κυριότητα των χώρων διεξαγωγής των εκδηλώσεων διευκρινίζεται ξεκάθαρα έτσι ώστε, οι Ελληνοκύπριοι ιδιαίτερα, να είναι σίγουροι ότι οι εκδηλώσεις δεν διεξάγονται σε ελληνοκυπριακή γη/περιοχία σε περιοχή έξω από τον έλεγχο τους

Στρατηγική Ανάπτυξη

- ανάπτυξη πρωτοβουλιών πραγματικού κοινού ενδιαφέροντος, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε χειροπιαστά αποτελέσματα
- ανάπτυξη κοινών δομών και θεσμών οι οποίοι θα διαχειρίζονται από προσωπικό προερχόμενο και από τις δύο κοινότητες
- επενδύσεις για τη δημιουργία κοινών χώρων κοινωνικοποίησης, οι οποίοι μπορούν να συμβάλουν στην καθημερινή ή συχνή επαφή μεταξύ μελών των δυο κοινοτήτων
- προσπάθεια να καλλιεργηθεί στους κόλπους της κάθε κοινότητας η αποδοχή και ο σεβασμός για τη διαφορετικότητα γενικότερα, με παράλληλη προσπάθεια να βελτιωθούν οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων
- επένδυση σε επιστημονική και άλλη έρευνα η οποία θα στηρίζεται σε διεθνείς καλές πρακτικές, θα παραμένει ανεπηρέαστη από πολιτικές επιρροές και θα μπορεί να φέρει πιο κοντά ερευνητές από τις δύο κοινότητες
- αύξηση των πρωτοβουλιών εκτός των ορίων της Λευκωσίας και της Λεμεσού σε

συνεργασία με τοπικές αρχές και ομάδες καθιερωμένες στην τοπική κοινότητα, ούτως ώστε να ενδυναμωθεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της κοινωνίας των πολιτών και να προσελκύσει περισσότερα μέλη.

Άσκηση πίεσης (advocacy and lobbying)

Για να υπάρχει αντιστοιχία με διεθνώς ανεγνωρισμένα πρότυπα συμμετοχής των πολιτών είναι σημαντικό η κοινωνία των πολιτών να διαδραματίζει έναν πιο ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη της δημόσιας πολιτικής και στις ειρηνευτικές διαβουλεύσεις. Αν και αναγνωρίζουμε την ύπαρξη εμποδίων, όπως ο ανταγωνισμός για εξεύρεση χρηματοδότησης, δυσκολίες σε προσεγγίσεις που στόχο έχουν την άμβλυνση της σύγκρουσης, δυσκολίες όσον αφορά στην επικοινωνία σε διάφορα έργα, και το περιοριστικό πολιτικό και νομοθετικό πλαίσιο, για να μπορέσουν οι πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο είναι ανάγκη να:

- ενισχύσει την ικανότητά της στην άσκηση πίεσης
- συντονίσει τις προσπάθειές της ώστε να διασφαλίσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην ειρηνευτική διαδικασία
- υπογραμμίσει τα κοινά οφέλη που απορρέουν από μια πολιτική λύση
- καλλιεργήσει επαφές με παράγοντες σε όλα τα επίπεδα
- αναπτύξει στρατηγική ώστε να επηρεάζει φορείς χάραξης πολιτικής και πολιτικούς
- καταδείξει στους φορείς χάραξης πολιτικής και σε εκείνους οι οποίοι επηρεάζουν την πολιτική αυτή ότι η κοινωνία των πολιτών διαθέτει την εμπειρία και την τεχνογνωσία ώστε να συμβάλει εποικοδομητικά και ουσιαστικά σε μια ευρεία γκάμα ζητημάτων

Περαιτέρω πληροφορίες

Τα πιο κάτω έγγραφα, τα οποία απορρέουν από την έρευνά μας, διατίθενται δωρεάν στην ιστοσελίδα του INTRAC www.intrac.org:

- λεπτομερείς αναφορές για τις επτά μελέτες περίπτωσης οι οποίες παρουσιάστηκαν σε συνοψισμένη μορφή εδώ (στα Αγγλικά)
- ένα ενημερωτικό δελτίο το οποίο επεξηγεί το σκεπτικό της έρευνας και τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και το οποίο παρέχει μια σύνοψη των κύριων θεμάτων και ευρημάτων (στα Ελληνικά, Τουρκικά, και Αγγλικά)
- μια σειρά εισηγήσεων για τις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις γνώσεις που αποκομίσθηκαν και παρέχουν πρακτικές συμβουλές βασισμένες στην έρευνά μας (στα Ελληνικά, Τουρκικά και Αγγλικά)
- μια αναφορά για το διήμερο Συνέδριο που συνδιοργάνωσε το INTRAC στη Λευκωσία στις 21-22 Οκτωβρίου 2011 (στα Αγγλικά)

Σύνδεσμοι για συγκεκριμένες οργανώσεις/έργα στην Κύπρο στα οποία έγινε αναφορά εδώ.

The Management Centre

www.mc-med.eu

ENGAGE – «Συμβάλλω ενεργά στην Ειρήνη»

www.engage4peace.org

Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΚΣ ΜΚΟ)

www.ngo-sc.org

Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας (ΟΙΔΕ)

www.ahdr.info

Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Επικοινωνίας Κύπρου

www.cypruscommunitymedia.org

Ίδρυμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κοντέας

www.konteaheritage.com

Συντεχνία του Επιμελητηρίου Τουρκοκυπρίων Μηχανικών

και Αρχιτεκτόνων (KTMMOB)

www.ktmmob.org

Σώμα Ακριτών

www.somaakriton.com.cy

HASDER

www.hasder.org

Κυπριακό Δίκτυο για την Ανάπτυξη των Νέων

www.multiculturalcyprus.org

Διεθνείς χρηματοδότες και Ιδρύματα

Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών ACT

www.undp-act.org

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Αντιπροσωπεία στην Κύπρο

<http://ec.europa.eu/cyprus>

Ίδρυμα Anna Lindh

www.euromedalex.org

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία ΜΚΟ για Ανακούφιση και Ανάπτυξη

www.concordeurope.org

Άλλοι χρήσιμοι σύνδεσμοι

Παγκύπριος Οδηγός Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών

(στα ελληνικά)

www.ngosincyprus.org

(στα τουρκικά)

www.sto.medyamerkezi.org

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και διεκπεραιώθηκε από το INTRAC.

INTRAC
International NGO Training and Research Centre